

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ข้อมูลพื้นฐาน

สตรีกัมพูชา : แรงงานที่ยังรอความหวัง
แปลจาก Working Women in Cambodia

ISBN

974-8056-80-5

มาลินี คงริน

จัดทำโดย กลุ่มงานบริการวิชาการ 3 สำนักวิชาการ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
โทร. 02 244 2070 โทรสาร 02 244 2073

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961151698

HD 176

44347

วันที่	23	มี.ค.	1948
เลขทะเบียน	M159A1 B2		
	HD		
เลขหมู่	E-74/2.3		

2289๗

สตรีกัมพูชา : แรงงานที่ยังรอความหวัง
(Working Women in Cambodia)

โดย Bama Athreya

แปลโดย มาลินี คงรีน

สมบัติห้องสมุดรัฐสภา

คำนำ

ประเทศเขมรหรือราชอาณาจักรกัมพูชามีเรื่องราวน่าสนใจหลาย ๆ ด้าน เขมรเคยเป็นแหล่งอารยธรรมชั้นสูงมีศิลปวัฒนธรรมที่สวยงาม ประเทศไทยและเขมรมีศิลปวัฒนธรรมคล้ายคลึงกันมาก เช่น ภาษาไทย บางคำมาจากภาษาเขมร นาฏศิลป์ไทยก็ได้รับอิทธิพลมาจากนาฏศิลป์เขมรเช่นกัน เนื่องจากประเทศไทยและเขมรมีความสัมพันธ์ในเชิงประวัติศาสตร์มาเป็นเวลาช้านาน การเรียนรู้ซึ่งกันและกันจะเป็นประโยชน์ต่อไปในภายภาคหน้า ผู้เรียบเรียงหวังว่าบทความนี้คงให้สาระความรู้แก่ท่านผู้อ่านบ้างไม่มากก็น้อย หากมีข้อผิดพลาดประการใด ผู้เรียบเรียงขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

มาลินี คงวัน

วิทยากร 7

กลุ่มงานบริการวิชาการ 3

สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สารบัญ

	หน้า
บทนำ	1
1. แนวทางการศึกษาวิจัย	4
- สิทธิของแรงงานและกฎหมายคุ้มครอง	5
- ค่าจ้าง	8
- ชั่วโมงการทำงานและการจ่ายค่าจ้างเมื่อหยุดงาน	8
- การลาคลอด	9
- ความมั่นคงในการทำงาน	9
- การดูแลสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงาน	10
- ข้อห้ามในการบังคับแรงงาน	11
- ข้อห้ามของแรงงานเด็ก	11
- สิทธิในการทำการเกษตรของชาวกัมพูชา	12
2. กรอบการสำรวจการทำงานของสตรีกัมพูชา	13
3. การทำงานของสตรีในกัมพูชา	15
3.1 สตรีในภาคอุตสาหกรรม	15

3.2	สตรีในงานบริการ	19
3.3	สตรีในงานค้าขาย	24
3.4	สตรีในงานราชการ	27
3.5	สตรีในงานเกษตรกรรม	31
4.	กฎหมายรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชาที่เกี่ยวข้องกับสตรี	39
5.	มติคณะรัฐมนตรี (พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี) วันที่ 26 พฤษภาคม 2546 เรื่อง ร่างบันทึกความเข้าใจระหว่าง รัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรกัมพูชา เรื่อง ความร่วมมือทวิภาคีว่าด้วยการจัดการค้าเด็กและหญิง และการช่วยเหลือเหยื่อของการค้ามนุษย์	44
6.	มติคณะรัฐมนตรี (พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี) วันที่ 3 มิถุนายน 2546 เรื่อง การลงนามบันทึกความเข้าใจไทย- กัมพูชาว่าด้วยความร่วมมือในการจ้างแรงงาน	47

7. มติคณะรัฐมนตรี (พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี)	50
วันที่ 3 สิงหาคม 2547 เรื่อง ผลการดำเนินการตามนโยบาย
การบริหารแรงงานต่างด้าวทั้งระบบ	
8. ข้อมูลพื้นฐานประเทศราชอาณาจักรกัมพูชา	54
- สภาพทั่วไปด้านสังคมวัฒนธรรมระหว่างไทยและกัมพูชา	56
9. จำนวนชาวต่างประเทศที่เดินทางไปประเทศกัมพูชา
พ.ศ. 2539-2544	58
10. บรรณานุกรม	59
11. ข้อมูลอ่านประกอบ	60

บทนำ

บทนำ

การประชุมกันของกลุ่มสตรีทั่วโลกตามแผนปฏิบัติการปักกิ่ง ที่ประชุมได้พบว่าสตรีทั่วโลกยังคงทำงานหนักเพื่อเลี้ยงชีพและเพื่อดูแลครอบครัว โดยเฉพาะสตรีในประเทศที่ผ่านภาวะสงครามหรือประเทศด้อยพัฒนา สตรีมักขาดความรู้ทุกด้านอย่างสิ้นเชิง ระบบการศึกษา วัดสาธารณสุขโภค การสื่อสารทางวิทยุ โทรทัศน์ถูกล้มเลิกและทำลายไปหมดสิ้น สตรีถูกตัดขาดการรับรู้ต่าง ๆ ทั้งหมด และต้องกลับไปอยู่ในสังคมที่ขาดแคลน ไม่สามารถพัฒนา ขาดสุขอนามัยที่ดี ประเทศชายแดนไทย เช่น ประเทศเขมรหรือราชอาณาจักรกัมพูชา จึงต้องพยายามค้นคว้าที่จะเข้ามาหากินในประเทศไทยในลักษณะลักลอบเข้ามาทำงาน แรงงานเดือนเขมรค่าแรงเพียง 50 บาท ไม่เกิน 80 บาทต่อวัน งานที่คนไทยไม่ทำหรือหาคนไทยทำยาก เช่น ทำงานในเรือประมง แรงงานเขมรมักไม่เกี่ยง การลักลอบเข้ามาทางด้านตรวจคนเข้าเมืองที่อรัญประเทศทำได้สะดวก เพราะชาวเขมรเข้ามาในตลาดโรงเกลือที่จังหวัดสระแก้วได้สะดวก เพียงซื้อบัตรผ่านแดนที่เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองก็สามารถจะมาในเขตประเทศไทยได้แล้ว จากนั้นก็นัดกับคนไทยเพื่อขึ้นรถตามจุดนัดหมาย ภายในรถจะมีที่ซุกซ่อนคนเขมรดูจากภายนอกจะมองไม่เห็น หลังจากนั้นคนขับจะนำไปส่งตามจุดหมาย นายหน้าจะจ่ายเงินให้คนนำมาส่งหัวละ 3,000 – 5,000 บาท แรงงานเขมรต้องทำงานชดใช้จนครบจึงจะได้ค่าแรง

สตรีในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านของไทย เช่น ลาว พม่า มาเลเซีย รวมทั้งสตรีในกัมพูชามีชีวิตความเป็นอยู่ที่น่าสนใจ สตรีเหล่านั้นมีความแตกต่างจากสตรีในบ้านเรา ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ประเทศในกลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีสภาพภูมิประเทศคล้ายคลึงกัน แต่ในด้านสังคม การศึกษา การพัฒนา คุณภาพชีวิตของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันไปตามสภาพของการเมือง การปกครอง และเศรษฐกิจ เพราะการเมืองและเศรษฐกิจมีส่วนสำคัญในการผันแปรชีวิตความเป็นไปของผู้คนในสังคม

บทความนี้แปลจากเรื่อง Working Women in Cambodia โดย Bama Athreya ซึ่งนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานของสตรีในประเทศต่างๆ ที่เผยแพร่ในเวปไซด์ <http://www.iir.berkeley.edu/clre/publications/bama2.html> บทความนี้เขียนจากรายงานการวิจัยที่นำเสนอชีวิตความเป็นไป การทำงาน สภาพสังคม ชีวิตของแรงงานสตรีในกัมพูชาว่ามีชีวิตความเป็นอยู่อย่างไร หลังจากเผชิญสงครามและหุงสังหารในรัฐบาลเขมรแดงของพอลพต ชาวเขมรต้องฟื้นฟูจิตใจ และรัฐบาลต้องฟื้นฟูประเทศทุกด้าน ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ประเทศเขมรมีจุดเด่นในด้านวัฒนธรรม เดิมเขมรเป็นแหล่งศิลปวัฒนธรรมที่เจริญรุ่งเรืองอย่างยิ่ง โดยดูได้จากหลักฐานประวัติศาสตร์ที่เหลืออยู่ในนครวัด นครธม ปราสาท นครวัดที่สวยงามเป็นหนึ่งในเจ็ดมหัศจรรย์ที่ยิ่งใหญ่ อลังการ เชิญชวนให้ชาวโลกไปเยือน

ความมั่งคั่งของนครวัด นครธม เป็นความยิ่งใหญ่มหัศจรรย์และความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาของชาวเขมรหรือกัมพูชาเป็นอย่างยิ่ง

ชาวเขมรส่วนใหญ่ที่มีชีวิตรอดจากการสังหารของเขมรแดง ต้องดำรงชีวิตอยู่อย่างแร้นแค้นและพื้นฟูประเทศที่บอบช้ำ ระบบการศึกษา สถานศึกษา เช่น โรงเรียนถูกทำลายไปจนสิ้น ชาวเขมรบางส่วนอพยพไปอยู่ประเทศที่สาม เช่น ออสเตรเลีย ซึ่งสหประชาชาติให้การช่วยเหลือเพื่อมนุษยธรรมต่อไป

แนวทางการศึกษาวิจัย

1. แนวทางการศึกษาวิจัย

องค์การ Asian American Free Labor Institute (AAFLI) ได้ทำการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Study) ในกลุ่มแรงงานสตรีประเทศกัมพูชา

การศึกษานี้ใช้วิธีสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างโดย AAFLI เลือกผู้วิจัยจากนักวิจัยสตรี 15 คน จากกระทรวงกิจการสตรี (Ministry for Women's Affairs) ผู้วิจัยกลุ่มนี้มีประสบการณ์จากการเก็บข้อมูลในโครงการ Project Against Domestic Violence เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ ใช้แบบสอบถามกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยมี 1,000 คน ในพื้นที่จังหวัดพนมเปญ และ 4 เขตภูมิภาค

ในการวิจัยนี้ได้คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่สะท้อนภาพที่ชัดเจนในการทำงานสาขาต่าง ๆ ของสตรีกัมพูชาไว้ 25 คน เพื่อนำมาเก็บข้อมูลที่สัมภาษณ์อีกครั้งจะเป็นข้อมูลเชิงละเอียด โดยใช้แบบสอบถามอีกครั้งหนึ่งเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจน

รายงานการวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ไม่ใช่สถิติมากนัก ประเทศกัมพูชายังขาดหน่วยงานสถิติแห่งชาติที่ทำหน้าที่เก็บรวบรวมข้อมูลสำมะโนประชากร ข้อมูลที่ได้รับการวิจัยนี้จะนำไปเป็นข้อมูลในการพัฒนาและแก้ปัญหาสังคมต่อไป

- สิทธิของแรงงานและกฎหมายคุ้มครอง

ในประเทศกัมพูชา การดูแลและพัฒนาแรงงานสตรีนั้น ยังคงมีองค์กรสิทธิมนุษยชนและองค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) คอยดูแลให้ความช่วยเหลือในด้านคุ้มครองแรงงานอยู่

ประเทศกัมพูชาอยู่ในระหว่างการดำเนินการร่างกฎหมายเกี่ยวกับแรงงาน แต่อย่างไรก็ตามรัฐธรรมนูญของประเทศกัมพูชา (Cambodia Constitution) ที่บัญญัติในปี ค.ศ. 1993* มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการใช้แรงงาน คุ้มครองแรงงานในมาตรา 36 ดังนั้นสภาพแรงงานกัมพูชาจะได้รับความคุ้มครองภายใต้รัฐธรรมนูญ

อย่างไรก็ตามในส่วนที่เกี่ยวกับการเข้าร่วมภาคยานุวัติ (accession) เกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติด้านแรงงานของสตรีประเทศกัมพูชาได้เข้าร่วมภาคยานุวัติใน “อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women ไว้ในข้อ 2 และ ข้อ 7 ดังนี้

* รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา มีการแก้ไขเมื่อวันที่ 4 มีนาคม 1999

ข้อ 2 รัฐภาคีทั้งหลายขอประณามการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ตกลงที่จะติดตามนโยบายเกี่ยวกับการขจัดกาเลือกปฏิบัติต่อสตรีโดยวิธีที่เหมาะสมทุกประการ และโดยไม่ชักช้า และเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายนี้ ตกลงที่จะ

(ก) บรรจุหลักการของความเสมอภาคของบุรุษและสตรีไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งชาติของตนหรือใน บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เหมาะสมอื่น ๆ ถ้าหากว่ายังไม่รวมเข้าไปในรัฐธรรมนูญและบทบัญญัติเหล่านั้น และประกันที่จะให้มีการปฏิบัติตามหลักการนี้ โดยผ่านกฎหมายและวิธีการที่เหมาะสมอื่น ๆ

(ข) ออกมาตรการด้านนิติบัญญัติและอื่น ๆ ที่เหมาะสมรวมทั้งข้อบังคับเมื่อเห็นเหมาะสม ซึ่งห้ามการเลือกปฏิบัติทั้งหมดต่อสตรี

(ค) จัดให้มีการป้องกันทางกฎหมายซึ่งสิทธิของสตรีบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกันกับบุรุษ และรับประกันในการคุ้มครองสตรีอย่างมีประสิทธิภาพต่อการเลือกปฏิบัติใด ๆ โดยผ่านศาลยุติธรรมแห่งชาติ ที่มีอำนาจและสถาบันรัฐบาลอื่น ๆ

(ง) งดเว้นจากการเข้าไปพัวพันในการกระทำหรือการปฏิบัติใด ๆ เกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติต่อสตรี และรับประกันว่า เจ้าหน้าที่และสถาบันของรัฐจะปฏิบัติโดยสอดคล้องกับข้อผูกพันนี้

(จ) ใช้มาตรการที่เหมาะสมทุกอย่าง เพื่อขจัดกาเลือกปฏิบัติต่อสตรี โดยบุคคล องค์กรหรือวิสาหกิจใด ๆ

(จ) ใช้มาตรการที่เหมาะสมทุกอย่างรวมทั้งการออกกฎหมาย เพื่อเปลี่ยนแปลงหรือล้มเลิกกฎหมาย ข้อบังคับประเพณีและแนวปฏิบัติที่ยังมีอยู่ซึ่งก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี

(ข) เพิกถอนบทบัญญัติทางอาญาภายในทั้งปวงซึ่งก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี

ข้อ 7 รัฐภาคีจะใช้มาตรการที่เหมาะสมทุกประการเพื่อขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในด้านที่เกี่ยวกับการเมืองและทั่ว ๆ ไปของประเทศและโดยเฉพาะอย่างยิ่งจะให้ประกันแก่สตรีภายใต้เงื่อนไขแห่งความเสมอภาคกับบุรุษซึ่งสิทธิ

(ก) ที่จะออกเสียงในการเลือกตั้งและลงประชามติทั้งปวง และมีสิทธิที่จะได้รับเลือกตั้งเข้าไปในองค์กรที่มีการเลือกตั้งอย่างเปิดเผยทั้งหมด

(ข) ที่จะเข้าร่วมในการวางนโยบายของรัฐบาลและดำเนินการตามนโยบายนั้นและในการรับตำแหน่งราชการ และปฏิบัติหน้าที่ราชการในทุก ๆ ระดับของรัฐบาล

(ค) ที่จะเข้าร่วมในองค์กรและสมาคมที่ไม่ได้เป็นของรัฐบาล ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับความเป็นอยู่แบบทั่ว ๆ ไป และที่เกี่ยวกับการเมืองของประเทศ

- ค่าจ้าง

ค่าจ้างของสตรีกัมพูชามีได้เป็นไปตามค่าครองชีพจริง แรงงานเต็มเวลาชาวกัมพูชาจะได้ค่าจ้างเพียง 10 ดอลลาร์สหรัฐต่อเดือน ในขณะที่ GDP ของประเทศกัมพูชากำหนดไว้ว่าแรงงานขั้นต่ำจะได้ค่าจ้าง 250 ดอลลาร์สหรัฐต่อเดือน แต่ในความเป็นจริงแรงงานที่ได้รับค่าจ้างมากที่สุดคือ 60 ดอลลาร์สหรัฐ ต่อเดือนเท่านั้น

- ชั่วโมงการทำงานและการจ่ายค่าจ้างเมื่อหยุดงาน

International Labor Organization Convention (อนุสัญญาแรงงาน) ได้กำหนดเวลาการทำงานไว้ดังนี้คือ แรงงานแต่ละคนจะทำงาน 8 ชั่วโมงต่อ 1 วัน และทำงาน 6 วัน ต่อ 1 สัปดาห์ หรือทำงาน 48 ชั่วโมงต่อ 1 สัปดาห์ ในขณะที่ The State of Cambodia (SOC) Labor Code ได้กำหนดว่า แรงงานแต่ละคนควรทำงานวันละ 8 ชั่วโมง หรือ 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และมีเวลาพัก 24 ชั่วโมง ใน 1 สัปดาห์ รวมทั้งต้องได้รับค่าจ้างในวันหยุดประจำชาติด้วย การทำงานล่วงเวลาทำได้ไม่เกิน 2 ชั่วโมงต่อ 1 วัน และจ่ายค่าแรง 1.5 เท่าของแรงงานวันปกติ หากทำล่วงเวลาในช่วงกลางคืนต้องจ่ายค่าแรง 2 เท่าของแรงงานวันปกติ แต่ในความเป็นจริง

ชาวกัมพูชาทำงานโดยไม่มีวันหยุดพักเลย และยังทำงานล่วงเวลารวมทั้งทำงานในวันอาทิตย์ด้วย ส่วนค่าจ้างแรงงานได้ค่าจ้าง 1-5 ดอลลาร์สหรัฐต่อ 1 สัปดาห์เท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามแรงงานในภาครัฐบาลจะได้รับค่าจ้าง เมื่อลาป่วยด้วย

- การลาคลอด

แรงงานสตรีชาวกัมพูชาจะได้รับค่าจ้างเมื่อลาคลอด อนุสัญญาแรงงานข้อ 3 และ ข้อ 103 (International Labor Organization Convention no.3 and no.103) อนุญาตให้หญิงมีครรภ์ลาคลอดได้ 12 สัปดาห์ และอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบได้ระบุว่า จะไม่มีการเลิกจ้างหญิงตั้งครรภ์

- ความมั่นคงในการทำงาน

เจ้าของกิจการไม่สามารถไล่ออกได้ โดยไม่มีความผิด หากมีการปลดคนงานออกต้องมีการดูแลให้เงินทดแทนจนกว่าจะหางานได้ สภาพแรงงานมีหน้าที่ดูแลแรงงาน ร่างกายแรงงาน สัญญาการทำงาน ซึ่งเรียกว่า Verbal Contract และกฎแรงงานได้ระบุว่าไม่สามารถไล่ออกงานออกได้กลางคัน อย่างไรก็ตามในกรณีให้ลาออกจากงาน SOC ได้กำหนดให้นายจ้างต้องจ่ายเงินทดแทนอย่างน้อย 7 วัน, หากลูกจ้างทำงานเกิน 6 เดือน จ่ายเงินทดแทนสูงสุดไม่เกิน 6 เดือน

ในความเป็นจริงพบว่าแรงงานกัมพูชามีได้ทำสัญญากับนายจ้าง และยังพบว่าคนงานไม่กล้าที่จะบ่นเรื่องชั่วโมงการทำงานที่ยาวนานกว่าปกติ รวมทั้งขาดการดูแลรักษาพยาบาลในกรณีเจ็บป่วยหรือบอกล่าปัญหาอื่น ๆ เพราะกลัวถูกไล่ออกจากงาน

- การดูแลสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงาน

ตามหลักของ ILO Convention ข้อ 155 ได้กำหนดไว้ว่า

- นายจ้างต้องดูแลเครื่องจักรอุปกรณ์ในการทำงาน ให้อยู่ในสภาพที่ปลอดภัยในการทำงาน
- นายจ้างต้องดูแลป้องกันในด้านกายภาพ ชีวภาพ และเคมี มิให้เกิดสภาพเสี่ยงภัยในการทำงาน
- นายจ้างต้องจัดให้มีอุปกรณ์ที่ป้องกันอันตราย อันจะเกิดแก่ลูกจ้างในการทำงานได้ เช่น จัดให้มีเสื้อผ้าป้องกัน, อุปกรณ์ป้องกันตามความจำเป็น

แต่สภาพการทำงานของคนงานกัมพูชาพบว่าคนงานต้องทำงานในโรงงานที่เก่าและไม่ปลอดภัย ฝนสาด ฝุ่นฟุ้ง และเผชิญอันตรายต่อสุขภาพ ยิ่งไปกว่านั้นคนงานในบางโรงงานถูกขังไว้ในโรงงานระหว่างการทำงานก็มี

- ข้อห้ามในการบังคับแรงงาน

สหภาพแรงงานและรัฐบาลกัมพูชา ได้เห็นชอบอนุมติตาม ILO Convention ข้อที่ 29 ว่า ไม่สนับสนุนให้มีแรงงานทาสหรือแรงงานใช้หนี้ (debt labor) เพื่อป้องกันการละเมิดทางเพศต่อแรงงานสตรีกัมพูชา

ในความเป็นจริงการค้าหญิงให้เป็นแรงงานทาสยังคงมีอยู่ แรงงานหญิงและเด็กที่ถูกยกให้ครอบครัวอื่นเมื่อใช้หนี้ก็ยังคงมีอยู่นอกจากนี้ยังมีแรงงานหญิงที่ต้องทำงานในวันอาทิตย์ โดยให้ทำงานตั้งแต่เช้าจนมืดค่ำเพื่อแลกกับอาหารและที่พัก ไม่มีการจ่ายเงินค่าจ้าง ในระหว่างการทำงานพวกเขาจะถูกขังไว้ไม่ให้ออกมานอกโรงงาน ในบางโรงงานแรงงานหญิงห้ามสวมรองเท้าระหว่างการทำงานเพื่อป้องกันการหลบหนี

- ข้อห้ามของแรงงานเด็ก

ตามหลักของ UN Convention on the Rights of Child (อนุสัญญาสิทธิเด็ก) เด็กจะได้รับการปกป้องสิทธิต่าง ๆ เช่น การพัฒนา ด้านจิตวิทยา ด้านการศึกษา และทางร่างกาย ในความเป็นจริงเด็กหญิงกัมพูชาจะได้รับการศึกษาเล็กน้อยเท่านั้น แต่ต้องทำงานอย่างหนักในครอบครัวของตนตั้งแต่เล็ก ๆ เด็กผู้หญิงมักถูกบังคับให้ทำงานเป็นโสเภณีตามข้อกำหนดของ SOC และข้อบังคับแรงงานกัมพูชาส่วนหนึ่งกำหนดให้เด็กอายุต่ำสุดที่จะทำงานได้คือ 16 ปี แต่ข้อบังคับแรงงานใหม่กำหนดให้

อายุแรงงานเด็กอายุต่ำสุดคือ 15 ปี แต่อย่างไรก็ตามอายุที่เหมาะสมที่จะทำงานคือ 18 ปี

การสำรวจแรงงานเด็กกัมพูชาของ AAFLI พบว่าเด็กทำงานเพราะภาวะเศรษฐกิจในครัวเรือนไม่ดี งานที่ต้องการความรู้สูงมีเพียงงานเดียวในกัมพูชาคืองานราชการจากการสำรวจยังพบว่าเด็กหญิงมักถูกละเมิดทางเพศในงานบริการ

- สิทธิในการทำการเกษตรของชาวกัมพูชา

ประชาชนกัมพูชาประมาณ 85% ทำงานในภาคการเกษตรเพาะปลูกพืชต่าง ๆ โดยทำงานด้วยตนเองในไร่นาขนาดเล็กที่ตนเป็นเจ้าของ

กรอบการสำรวจการทำงาน
ของสตรีกัมพูชา

2. กรอบการสำรวจการทำงานของสตรีกัมพูชา

องค์การ AAFLI ได้ทำการสำรวจการทำงานของสตรีกัมพูชา จำนวน 986 คน ในเขต 4 จังหวัด คือ โปธิสัด, กำพต, เปรเวง และ กัมปงชนัง รวมทั้งพจนมเปญในการสำรวจได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างไว้ 5 กลุ่ม ตัวอย่างใหญ่ ๆ ยกเว้นกลุ่มโสเกณี่ และกลุ่มที่หาเลี้ยงชีพด้วยการเป็น ขอทาน คือ

1. ภาคอุตสาหกรรม
2. ภาคการบริการ
3. ภาคการค้าขาย
4. ภาครัฐบาล
5. ภาคเกษตรกรรม

การสำรวจนี้ใช้วิธีสัมภาษณ์จากหญิงทุกกลุ่มตามที่กำหนดไว้ใน สังคมของประเทศกัมพูชาสตรีที่มีวิชาชีพจะอยู่ในกลุ่มที่ถูกสัมภาษณ์ เพื่อ สะท้อนภาพที่เป็นจริงของสังคมกัมพูชา

กรอบในการทำการสัมภาษณ์ มีดังนี้

1. **อาชีพอุตสาหกรรม** หมายถึง คนงานในการทำงานก่อสร้าง, คนงานโรงงาน, คนงานในโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ
2. **อาชีพบริการ** หมายถึงงานที่จ้างสตรีเป็นผู้ให้บริการแก่ลูกค้า เช่น งานบริการทั่วไปในโรงพยาบาล, คลินิกแพทย์, ธนาคาร, ภัตตาคาร, โรงแรม, สถานที่ท่องเที่ยว, ลูกจ้างร้านขายปลีก

3. อาชีพค้าขาย หมายถึง นักธุรกิจสตรี เช่น แม่ค้า, ช่างทำผม, คนเร่ขายของ, ช่างทอผ้า, ช่างปั้นหม้อ

4. อาชีพพนักงานของรัฐบาล หมายถึงข้าราชการและลูกจ้างหน่วยงานในภาครัฐ เช่น ตำรวจหญิง, ครู, ผู้ให้บริการทางวิชาชีพแพทย์, ข้าราชการ (Government Officials)

5. อาชีพการเกษตร หมายถึงงานด้านเกษตร คือ เพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ ประมง ทอผ้า ทำนาเกลือ ทำไร่ทำนา

ผลการสำรวจเบื้องต้นพบว่ามีเพศหญิงทำงานมากกว่า 50% ในงานทุกประเภท ยกเว้นงานราชการมีเพียง 35% ที่เป็นเพศหญิง และผลการสำรวจพบว่าแรงงานการเกษตรทั้งหมดเป็นสตรีถึง 75% ทำการเกษตร, สตรี 20% ทำงานในระดับบริหาร และมีเพียง 5% ทำงานด้านอุตสาหกรรมผู้สำรวจคาดว่าจะงานบริการและอุตสาหกรรมจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ จากการประมวลทุกกลุ่มอาชีพพบว่าผู้หญิงกัมพูชาทำงานเฉลี่ย 6.5 วันต่อสัปดาห์ และทำงานวันละ 9.5 ชั่วโมง อายุเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดคือ 33 ปี ผู้หญิงที่อายุต่ำสุดที่เป็นกลุ่มตัวอย่างคือ 8 ปี อายุสูงสุดคือ 75 ปี

การนำเสนอข้อมูลต่อไปนี้เป็นการสะท้อนภาพชีวิตการทำงานของสตรีกัมพูชาที่ทำงานในแต่ละกลุ่มอาชีพโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์บุคคลแต่ละอาชีพดังต่อไปนี้

การทำงานของสตรีในกัมพูชา

3. การทำงานของสตรีในกัมพูชา

3.1 สตรีในภาคอุตสาหกรรม

อุตสาหกรรมในกัมพูชายังเป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็ก และมีสัดส่วนเพียง 5% ที่เป็นอุตสาหกรรมของกัมพูชาในจำนวนอุตสาหกรรมทั้งหมด แต่รัฐบาลยังมีความหวังว่าอุตสาหกรรมจะเติบโตเหมือนประเทศเพื่อนบ้าน โรงงานอุตสาหกรรมในกัมพูชามีเพียง 20 แห่ง ในปี ค.ศ. 1995 (พ.ศ. 2538) และเติบโตถึง 32 แห่ง ในปี ค.ศ. 1996 (พ.ศ. 2539) แบ่งประเภทเป็นโรงงานเย็บผ้า 30% รัฐบาลได้ให้ใบอนุญาตแก่โรงงานอุตสาหกรรม 28 แห่ง บริษัทเหล่านี้จะตั้งโครงการฝึกอาชีพเพื่อเสริมสร้างทักษะการตัดเย็บแก่กลุ่มสตรีในโรงงานอุตสาหกรรม เพื่อให้โรงงานอุตสาหกรรมเติบโตเป็น 10-15 เท่าในช่วง 10 ปีข้างหน้า อย่างไรก็ตาม ผู้หญิงยังคงทำงานต่อไปอย่างไม่เปลี่ยนแปลง แม้แรงงานสตรีจะได้รับค่าจ้างถูกกว่าผู้ชาย นอกจากนี้ผู้หญิงยังต้องนำลูกไปทำงานด้วย แต่เด็ก ๆ จะได้ค่าแรงเล็กน้อยเท่านั้น

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างของสตรี 2 คน ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดพนมเปญ

คิม ทำงานในโรงงานเย็บผ้า

คิมอายุ 23 ปี ทำงานโรงงานเย็บเสื้อผ้ายีนส์ เธอสามารถผลิตเสื้อผ้ายีนส์ได้ 450 ตัวต่อวัน โรงงานแห่งนี้กำหนดให้คิมทำงานวันละ 10 ชั่วโมง

เธอทำงานสัปดาห์ละ 6 วัน ได้เงินเดือน ๆ ละ 35 เหรียญสหรัฐ แต่ถ้าคิมป่วยไม่ไปทำงาน นายจ้างจะลดค่าจ้างวันละ 6 เหรียญสหรัฐ

คิมอาศัยกับเพื่อนที่อยู่ในโรงงานเดียวกัน ผู้สัมภาษณ์ถามว่าเคยทำงานอะไรก่อนหน้านี้ เธอตอบว่า "ฉันอยู่บ้าน" วันหนึ่ง NGO ได้มาสอนให้เย็บผ้า จึงเย็บผ้าเป็นและได้งานในโรงงานนี้ ครอบครัวฉันค้าขายของเล็ก ๆ น้อย ๆ และอาศัยใกล้กรุงพนมเปญ แต่ฉันไม่ได้อยู่กับครอบครัว คิมกล่าวว่าปัญหาในการทำงานมีบ้าง เช่น ผู้ควบคุมงาน (Supervisor) ดุมากเกินไป เช่น บางทีเกิดอุบัติเหตุนิ้วโดนเข็มเย็บผ้า เขาก็จะบอกว่ามันเป็นเรื่องของการทำงาน และหากใครมีปัญหากับการทำงานมากหรือทำงานผิดพลาด ผู้ควบคุมงานจะโกรธและหากเกิดบาดเจ็บจากการทำงานจะไม่สามารถเรียกร้องค่าทำขวัญได้ หรือหากใครทำงานไม่ได้ตามต้องการ หรือไปห้องนํ้านาน จะถูกเรียกไปตําหนิถ้าอธิบายได้ถูกใจ เขาจะปล่อยกลับไปทำงาน ถ้าอธิบายไม่เป็นที่พอใจก็อาจจะโดนตําหนิรุนแรง นอกจากนี้ห้ามคุยในเวลาทำงาน พวกคนงานรู้สึกเสียใจและโกรธ บางคนลาออกไป แต่ก็หางานอื่นทำได้ยาก เราทุกคนกลัวผู้ควบคุมงานมาก และไม่สามารถโต้แย้งหัวหน้างานได้เลย เราหวังจะได้เงินเดือนมากขึ้น สถานการณ์ที่แย่มากคือ คนงานอายุมาก ถูกไล่ออก และไม่สามารถหางานใหม่ได้

สีเนตร (อดีตคนงานในโรงงานอุตสาหกรรม)

สีเนตร อดีตคนงานทำอิฐ เธอทำงานมาจนถึงปี ค.ศ. 1989 (พ.ศ.2532) โรงงานอุตสาหกรรมนี้เป็นโรงงานของรัฐที่ขายให้เอกชน

โดยไม่บอกคนงาน คนงานเคยได้รับเงินเดือนอีก 3 เดือน หลังจากนั้นไม่ได้รับเลย คนงานต่อสู้กับการขายโรงงานแต่ก็สู้ไม่ได้ ปัจจุบันโรงงานเริ่มเปิดทำงานอีกครั้งแต่ก็รับเฉพาะคนอายุน้อย

เมื่อถามถึงสามี สีนตรมีทำที่นวดกัวจั้ว สีนตรถูกสามีทำร้ายจนเธอมีอาการหวาดผวา

สรุป การสำรวจของ AAFLI ในกลุ่มสตรีภาคอุตสาหกรรม 310 คน พบว่าอายุเฉลี่ย 32 ปี รายได้เฉลี่ย 35 เหรียญสหรัฐ/เดือน รายได้สูงสุด 100 เหรียญสหรัฐ ต่ำสุด 10 เหรียญสหรัฐ สำหรับงานเต็มเวลา ระยะเวลาทำงาน 9 ชั่วโมงต่อวัน บางวัน 10 ชั่วโมง เฉลี่ยชั่วโมงการทำงาน 6.5 วันต่อ 1 สัปดาห์ คนงานอายุสูงสุด 68 ปี และต่ำสุด 8 ปี

ปัญหาสำคัญคือค่าจ้างต่ำ เวลาทำงานมากเกินไป ขาดการดูแลเด็กที่แม่นำไปทำงานด้วย และขาดการดูแลสุขภาพและการรักษาความปลอดภัย หากขาดงานก็จะไม่ได้รับค่าจ้าง การขาดในแต่ละครั้งจะถูกตัดเงินตั้งแต่ 1 ถึง 5 เหรียญสหรัฐต่อวัน บางครั้งสตรีต้องทำงาน 10 ชั่วโมงต่อ 1 วัน สตรีแรงงานทั้งหลายต่างไม่ยอมขาดงานเพราะจะถูกตัดเงินเดือน

เมื่อเปรียบเทียบแรงงานชายและแรงงานหญิงที่ทำงานในโรงงานผลิตเบียร์แห่งหนึ่ง แรงงานชายจะได้รับค่าจ้างเต็มจำนวนแน่นอน โดยไม่ถูกหัก โดยได้รับค่าจ้าง 90 เหรียญสหรัฐต่อเดือน ในขณะที่ผู้หญิงมักถูกจ้างงานในระยะสั้น ได้รับเงินเดือนประมาณ 30 เหรียญสหรัฐต่อเดือนเท่านั้น

ในโรงงานอุตสาหกรรมผู้หญิงได้รับค่าจ้างน้อยกว่าผู้ชาย ลูกจ้างส่วนใหญ่มักเข้ามารับจ้างในฤดูร้อน ส่วนในฤดูฝน พวกเขาจะ ทำไร่นานา แรงงานหญิงมักนำลูก ๆ มาที่ Site งาน เด็ก ๆ เหล่านี้ไม่ได้เรียนหนังสือ ส่วนใหญ่ก็วิ่งเล่นใกล้ ๆ บริเวณ Site งานนั่นเอง การสำรวจนี้ยังพบว่า เด็กบางคนก็ทำงานในโรงงานเดียวกันนี้ พร้อมกับครอบครัว คนงานในโรงงานส่วนใหญ่มักทำงานกันโดยไม่มีอุปกรณ์ปกป้องผิว ตา และหู ในโรงงานผลิตแก้ว แรงงานหญิงต้องเก็บเศษแก้วแตกด้วยมือเปล่า ในโรงงานผลิตเบียร์ แรงงานหญิงต้องเผชิญกับควันไอที่ปล่อยออกมา

3.2 สตรีในงานบริการ

งานบริการมีสัดส่วน 36.4% ของ GDP ประเทศกัมพูชา งานบริการในกัมพูชามีการเติบโตขึ้นเรื่อย สตรียังคงได้รับค่าจ้างที่ต่ำ โดยเฉพาะงานบริการทั่วไป เช่น งานเสิร์ฟ และสตรีที่ทำงานดังกล่าวมักถูกลูกค้าชายละเมิดหรือลวนลามทางเพศ การสำรวจยังพบว่างานเสิร์ฟอาหารมักมีที่พักให้สตรีเหล่านี้ และส่วนใหญ่มักถูกนายจ้างลวนลามทางเพศด้วย

อย่างไรก็ตามกลุ่มสตรีที่ทำงานบริการด้านอื่น เช่น ธนาคาร บริษัทท่องเที่ยว และออฟฟิศธุรกิจต่าง ๆ เป็นกลุ่มที่ได้รับเงินเดือนในระดับดี ได้รับประสบการณ์และสภาพความเป็นอยู่ในการทำงานที่ดี รวมทั้งมีโอกาสก้าวหน้าในการงาน ในกลุ่มงานบริการนี้สตรีมีโอกาสได้ดำรงตำแหน่งระดับสูง มีสตรีที่ทำงานในระดับเจ้าของกิจการ สตรีที่เป็นผู้จัดการโรงแรม ผู้จัดการห้องอาหาร ผู้จัดการบริษัททัวร์ สตรีในกลุ่มงานบริการเหล่านี้มีโอกาสเติบโตในการทำงานของเธอ

ต่อไปนี้เป็นประสบการณ์ในการทำงานของ 2 สตรีในการประกอบอาชีพพนักงานเสิร์ฟและเจ้าหน้าที่บริษัทการท่องเที่ยว

เนรี พนักงานเสิร์ฟ

เนรีทำงานเป็นพนักงานเสิร์ฟอาหารในภัตตาคารของกรุงเทพมหานคร ไม่มีการทำสัญญาระหว่างเธอกับนายจ้าง นายจ้างบอกกับเธอว่าสภาพการทำงานไม่ได้กำหนดแน่นอน แต่ขึ้นอยู่กับจำนวนลูกค้าที่มาเข้าร้านเท่านั้น เธอต้องทำงานตั้งแต่เช้าตรู่ 5 นาฬิกา จนถึงเที่ยงคืน โดยไม่มีการ

หยุดพัก เนร็นนอนไม่ค่อยเพียงพอ แต่ทุก ๆ คนที่ทำงานที่นี้กินนอนไม่พอ
ทั้งนั้น ภัยพิบัติการมักจะเต็มไปด้วยลูกค้าเกือบตลอดเวลา แต่ถ้าไม่มีลูกค้า
ก็ต้องช่วยทำความสะอาดหรือทำงานอื่น ๆ ภายในร้าน

เนรีได้รับเงินเดือน 20 ดอลลาร์สหรัฐต่อเดือน ได้รับประทาน
อาหารฟรี แต่เธอแทบจะไม่มีเวลารับประทานอาหาร บางเดือนเธอได้เงินไม่
ตรงเวลา เธอต้องส่งรายได้ไปเลี้ยงครอบครัว ซึ่งมีแม่และหลานกำพร้า เธอ
อาศัยอยู่ในภัตตาคารที่ทำงาน เจ้าของภัตตาคารให้อาศัยในห้องเล็กๆ ถึง
12 คน และใช้ห้องน้ำของภัตตาคารนั่นเอง มีคนครัวชาย 3 คน คนครัวต้อง
ทำหน้าที่ดูแลไฟฟ้าภายในภัตตาคารไปในตัว และมีคนครัวหญิง 2 คน
คนครัวชายได้เงินเดือน ๆ ละ 120 ดอลลาร์สหรัฐ ขณะที่คนครัวหญิงได้
เงินเดือน ๆ ละ 50 ดอลลาร์สหรัฐ ทั้ง ๆ ที่ทำงานเดียวกัน

เนรีกล่าวต่อไปว่า นายจ้างมักชอบตวาดเธอ และพนักงานเสิร์ฟ
คนอื่นเสมอ เขาไม่ให้เราได้กินอาหารดี ๆ เลย อาหารที่เรากินคืออาหารที่
เหลือจากลูกค้า แต่ถ้านายจ้างเราเห็นเรานั่งกินอาหาร เขาก็จะหาว่าเราไม่
ทำงาน แต่จริง ๆ แล้วกว่าเราจะได้กินอาหารเย็นก็เป็นเวลา 3 ทุ่มไปแล้ว

เธอยังกล่าวต่อไปว่า ลูกค้ามักตำหนิและล่วงเกินทางเพศเธอ บาง
ครั้งก็แสดงกิริยาหยาบคาย แต่เธอก็คิดว่าลูกค้ามักปฏิบัติต่อพนักงานเสิร์ฟ
เช่นนี้ นายจ้างมักจะตำหนิเธอเสมอและชอบตะคอกต่อเธอต่อหน้าผู้คนเลย
ทีเดียว

สมบัติห้องสมุดครู

3961151698

ครั้งหนึ่งเธอเคยขอร้องกับผู้จัดการว่า ให้พนักงานเสริมมีเวลาพัก 1 ชั่วโมงในช่วงกลางวัน เพื่อรับประทานอาหารเช้าและพักผ่อนเล็กน้อย แต่ผู้จัดการตอบว่าถ้างานหนักเกินไปสำหรับเธอ เธอควรจะลาออก แต่เนรีทำอย่างนั้นไม่ได้ เพราะเนรีต้องเลี้ยงแม่และหลาน ซึ่งเป็นเหตุให้เธอต้องออกจากโรงเรียนกลางคันเพื่อไปหางานทำ

โซเฟีย เจ้าหน้าที่บริษัทท่องเที่ยว

โซเฟียวัย 31 ปี แต่งงานแล้ว และเตรียมตัวจะมีลูกคนแรก เธอทำงานในบริษัทท่องเที่ยวจังหวัดพนมเปญ เธอจบการศึกษาในระดับมัธยมปลาย และทำงานในบริษัทท่องเที่ยวเป็นเวลา 1 ปี เจ้าของบริษัทเป็นผู้หญิง ปกติที่นี้ทำงานวันละ 8 ชั่วโมง แต่ฉันทำงานวันละ 7 ชั่วโมง ฉันได้เงินเดือนสูงอย่างที่ฉันต้องการ ฉันรักงานที่นี่ เพื่อน ๆ ที่ทำงานด้วยกันและช่วยเหลือการงานฉันดี

เจ้าหน้าที่วิจัยได้สอบถามถึงงานที่เคยทำในอดีต เธอตอบว่า “ฉันเคยทำงานที่โรงแรมคัมโบเดียน่า (Cambodiana Hotel) เป็นเวลา 1 ปี ฉันไม่มีปัญหาในการทำงาน แม้ว่าฉันจะทำงานวันละ 12 ชั่วโมง งานที่ทำคือทำความสะอาดและดูแลความเรียบร้อย แต่ฉันเป็นเพียงพนักงานชั่วคราวหน้าที่ต่อมาฉันเปลี่ยนมาเป็นเสมียนของอีกโรงแรมหนึ่ง” เธอทำงานที่โรงแรมนี้ 3 ปี แต่โซเฟียบ่นว่าเธอทำงานวันละ 14 ชั่วโมง และมีวันหยุด 1 วันต่อสัปดาห์ นอกจากนี้ยังต้องทำงานในวันชาติอีกด้วยตั้งแต่โรงแรมนี้

เปิดมา นอกจากนี้เจ้าของโรงแรมค่อนข้างเข้มงวด และดูค่าลูกจ้างแม้ทำ
ความผิดเพียงเล็กน้อย

ในที่สุดเธอมาเริ่มต้นทำงานกับบริษัทท่องเที่ยว เธอชอบเสียใจ
ในการทำงานเพราะเจ้าของบริษัทค่อนข้างยึดหยุ่นและมีเหตุผล เจ้าของ
บริษัทรู้ว่าที่บ้านมีเพียงโซเฟียและสามีเท่านั้น บางครั้งฉันก็มาสายบ้าง
เพราะติดธุระที่บ้าน เธอก็ไม่ตำหนิ แม้ว่าเธอจะโกรธลูกจ้างแต่ก็ไม่เคยพูดจา
หยาบคายด้วย

เมื่อผู้วิจัยถามเธอถึงการลาคลอด เธอเชื่อว่าเธอจะได้รับ
ค่าจ้างเต็มเมื่อเธอลาคลอด

สรุป ในการสัมภาษณ์ผู้หญิงในกลุ่มงานบริการครั้งนี้ ผู้วิจัยได้
สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายผู้หญิง 209 คน ที่ทำงานด้านบริการ พบว่า
กลุ่มเป้าหมายอายุน้อยที่สุด คือ 16 ปี และอายุมากที่สุด 65 ปี อายุเฉลี่ย
31 ปี, ทำงานเฉลี่ยวันละ 10 ชั่วโมง, ทำงานเฉลี่ย 6.7 วันต่อสัปดาห์
ค่าจ้างต่ำสุดของพนักงานเสิร์ฟ 6 เหรียญดอลลาร์สหรัฐต่อเดือนเท่านั้น
เธอกินอยู่กับร้านอาหารที่เธอทำงาน เธอจึงสามารถอยู่ได้ด้วยเงินเดือน
แค่นี้ อัตราเงินเดือนสูงสุดคือพนักงานออฟฟิศที่ได้รับ 250 ดอลลาร์สหรัฐ
ต่อเดือน, ค่าเฉลี่ยของเงินเดือนอยู่ที่ 53 ดอลลาร์สหรัฐ

ลูกจ้างหญิงมักถูกลูกจ้างลวนลามทางเพศเสมอ และพวกเธอก็
เตรียมใจยอมรับสภาพการถูกละเมิดเมื่อเธอกำลังทำงานเสมอ ปัญหาอื่น ๆ

คือ ชั่วโมงการทำงานที่ยาวนาน เงินเดือนต่ำ ขาดโอกาสและความก้าวหน้าในการทำงาน

ความเสี่ยงด้านสุขภาพที่พบในกลุ่มงานบริการ คือ อาหารที่รับประทานขาดคุณค่าทางโภชนาการและพักผ่อนนอนหลับไม่เพียงพอ และแทบจะไม่มีร้านอาหารใดหรืองานบริการประเภทใดอนุญาตให้ลาป่วย (โดยได้รับค่าจ้าง) และจัดบริการรักษาพยาบาลไว้ให้ (ในการสัมภาษณ์นี้ไม่ได้ครอบคลุมถึงการค่าบริการทางเพศ, โรคติดต่อทางเพศต่าง ๆ และอันตรายต่าง ๆ ที่เกิดกับผู้หญิงในระหว่างประกอบอาชีพ)

นายจ้างในธุรกิจบริการมักนิยมจ้างหญิงที่มีอายุน้อยมากกว่า เพราะเป็นที่ดึงดูดของลูกค้า ผู้วิจัยพบว่าถ้าเธอเหล่านั้นไม่ยินยอมให้ลูกค้าถูกเนื้อต้องตัวก็จะถูกนายจ้างตำหนิ ดังนั้นมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่จะให้ข้อมูลข่าวสารแก่สตรีในอาชีพงานบริการว่าเธอมีสิทธิที่จะปกป้องตนเองจากการล่วงละเมิดของลูกค้าและการป้องกันโรคติดต่อทางเพศต่าง ๆ รวมทั้งนายจ้างควรจะให้เกียรติลูกจ้างในบางกรณี

3.3 สตรีในงานค้าขาย

การค้าขายทำให้เศรษฐกิจในตัวเมืองดีขึ้น ธนาคารโลกได้รายงานอย่างไม่เป็นทางการว่าผู้ที่ทำการค้าขายในกัมพูชาเป็นคนกลุ่มใหญ่ที่ผลัดเปลี่ยนกันเดินทางมาทำการค้าในตัวเมือง อาชีพการค้าขายมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจในชนบท การนำเสนอข้อมูลครั้งนี้ได้นำเสนอข้อมูลทั้งในระดับเจ้าของธุรกิจและการค้าขายในแบบแผงลอย

ผู้หญิงเป็นกลุ่มใหญ่ที่มีอาชีพค้าขาย จากการสำรวจมีถึง 85% ที่เป็นเพศหญิง ต่อไปนี้คือประสบการณ์ของสตรีที่ค้าขายริมถนน

สเร แม่ค้าขายของริมถนน

สเรอายุ 32 ปี แต่งงานแล้วมีลูกชายอายุ 15 ปี เธอเป็นผู้เลี้ยงดูครอบครัวซึ่งอายุมากแล้ว เธอบอกว่าขณะที่เธอดังครรภ์ สามีเธอหายไปถึง 10 ปี แล้วสามีเธอก็หวนกลับมาอีก สเรบอกว่าเขาไม่รับผิดชอบใด ๆ ทั้งสิ้น เขาหาเลี้ยงชีพด้วยการรับแท็กซี่ในกรุงพนมเปญ

งานหลักของสเรคือ ทำนา อย่างไรก็ตามครอบครัวเธอไม่พอกิน เธอจึงเดินทางมาขายกล้วยเดี่ยวในกรุงพนมเปญ ในช่วงเกี่ยวข้าวเธอเดินทางกลับบ้านเพื่อไปเกี่ยวข้าวเป็นเวลา 2 เดือน ครอบครัวเธอและลูกชายเธออยู่บ้านทำนาตลอดปี เธอใช้เงินทุน 8,000 เรียล ในแต่ละวันเพื่อซื้ออุปกรณ์ทำกล้วยเดี่ยวขาย เริ่มขายตอน 6 โมงเช้า ขายไปเรื่อย ๆ จนหมดกระทั่ง 10 โมงเช้า จึงไปตลาดอีกรอบเพื่อเตรียมซื้ออุปกรณ์มาขาย

ก๊วยเตี๋ยวอีกรอบ สเรอาศัยอยู่กับสามีในกรุงเทพมหานคร เธอมีค่าใช้จ่าย 4,000 เรียล/วัน ขณะที่สามีเธอมีค่าใช้จ่าย 5,000 เรียล/วัน

สเรไม่เคยได้ไปโรงเรียนเลย เธอหาเงินจากหยาดเหงื่อแรงกายของเธอ สเรทำงานวันละ 10-11 ชั่วโมง รวมทั้งวันเสาร์-อาทิตย์ด้วย นอกจากนี้ยังทำงานบ้านจำพวกหุงหาอาหาร ซักล้างต่าง ๆ ทำความสะอาดบ้าน สามีของเธอไม่ได้ช่วยทำงาน สเรกล่าวว่างานทั้งหมดในแต่ละวันมันหนักมากทีเดียว แต่สเรก็ไม่มีความรู้อื่นพอที่จะหาเงินจากอาชีพอื่น ความหวังของเธอคือ อยากส่งลูกเรียนหนังสือเพื่อจะได้มีงานดี ๆ ในอนาคต

สรุป กลุ่มสตรีเขมรที่ทำการค้าขาย AAFLI ได้ทำการสำรวจสตรีในกลุ่มนี้จำนวน 170 คน พบว่าสตรีอายุมากที่สุดคือ 75 ปี อายุต่ำสุดคือ 12 ปี เฉลี่ยอายุ 37 ปี รายได้เฉลี่ยกลุ่มสตรีที่ค้าขายสูงกว่ากลุ่มอื่นคือ 90 ดอลลาร์สหรัฐต่อเดือน อย่างไรก็ตามอัตราเงินเดือนต่ำสุดคือ 8 ดอลลาร์สหรัฐต่อเดือน ในขณะที่พนักงานเสิร์ฟหญิงได้ค่าแรงต่ำสุด 6 ดอลลาร์สหรัฐ ส่วนสตรีที่มีรายได้มากที่สุดคือนักธุรกิจหญิงที่ได้รับค่าจ้าง 4,000 ดอลลาร์สหรัฐต่อเดือน ค่าเฉลี่ยระยะเวลาในการทำงาน คือ 10 ชั่วโมงต่อวัน และทำงาน 7 วัน โดยไม่มีวันหยุด

การสำรวจครั้งนี้พบว่า การทำการค้าขายของกลุ่มสตรีกัมพูชานี้ พวกเขาต้องซื้อของมาเก็บในคลังสินค้าด้วยเงินสด ซึ่งพวกเขาก็มีเงินทุนกันนิดหน่อย เป็นระบบค้าขายที่ไม่มีการให้เครดิตล่วงหน้า นั่นหมายความว่าเธอต้องไปกู้ยืมเงินมาเพื่อซื้อของมาขาย ซึ่งแน่นอนว่าดอกเบี้ยต้องสูง

ลบลิวทีเดียว นอกจากนี้ยังต้องมีภาระในการเสียภาษีในการค้าขายอีกด้วย ดังนั้นเป็นการยากมากที่จะได้กำไรจากการค้า

สตรีกลุ่มนี้ให้ความเห็นว่าเธอมีความรู้สึกไม่ปลอดภัย ส่วนใหญ่พวกเธอจะหย่าหรือเป็นหม้าย เธอจึงมีภาระเป็นหัวหน้าครอบครัว ถ้าการค้าขายได้กำไรน้อย เธอก็จะต้องทำงานหนักทุกวัน แม้ว่าจะป่วยหรือลาพักบ้างก็เป็นไปไม่ได้ ทุกครอบครัวมีบุตรที่ต้องเลี้ยงดู

นอกจากนี้สตรีส่วนใหญ่ไม่มีเงินออม ในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ แม้ค้าบางคนจะเปลี่ยนอาชีพไปทำงานในโรงงานทั้ง ๆ ที่รู่ว่างานโรงงานมักเข้มงวดและขาดอิสระ แต่ก็ต้องไปเพราะรายได้ที่จะได้รับมากกว่างานค้าขายที่ทำอยู่

3.4 สตรีในงานราชการ

ประเทศกัมพูชามีข้าราชการในระดับต่าง ๆ ประมาณ 300,000 คน เป็นผู้หญิง 35% แต่ผู้หญิงจะดำรงตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงค่อนข้างน้อย ในวิชาชีพกฎหมายมีผู้พิพากษาหญิง 8 คน จากจำนวน ผู้พิพากษาทั้งหมด 110 คน และเจ้าหน้าที่ธุรการหญิง 2-3 คน ในวงการตำรวจมีผู้หญิง 2-3 คนเช่นกัน ในโรงเรียนก็เช่นกันมีครูชายมากกว่าครูผู้หญิงที่เป็นดังนี้เพราะอัตราของผู้หญิงที่ได้รับการศึกษามีน้อยกว่าผู้ชายมาก ดังนั้นอาชีพรับราชการจึงต้องการคนมีการศึกษาเพียงพอ มีทักษะในการจัดการงานเอกสาร ในปี ค.ศ.1995 ยังไม่มีรัฐมนตรีผู้หญิง ทั้ง ๆ ที่ผู้หญิงได้ถูกเสนอชื่อให้สภานิติบัญญัติพิจารณาให้ดำรงตำแหน่งกระทรวงกิจการสตรี (Ministry for Women's Affairs) แต่ก็ยังไม่เป็นผล

โอกาสที่ผู้หญิงจะก้าวหน้าในงานราชการค่อนข้างจะทอดถอยลง เพราะรัฐบาลวางแผนที่จะลดกำลังคนลงเพราะเหตุผลในการยอมรับเงื่อนไขของ IMF ผู้หญิงกำลังจะกลายเป็นเป้าหมายในการลดกำลังคน เพราะอายุการเกษียณอายุของข้าราชการชายและข้าราชการหญิงมีความแตกต่างกัน 5 ปี ทำให้ผู้หญิงจะเกษียณอายุเร็วกว่าผู้ชาย

ฟาลิน ข้าราชการกระทรวงอุตสาหกรรม

ฟาลินอายุ 46 ปี แยกทางกับสามีในปี ค.ศ.1979 เธอรับภาระเลี้ยงดูลูก ๆ 4 คน เธออาศัยกับน้องสาว น้องสาวเธอเป็นเจ้าของที่นาชานกรุงพนมเปญ

ฟาลินทำงาน 8 ชั่วโมงต่อวัน ที่กระทรวงอุตสาหกรรม นอกจากนี้ เธอยังใช้เวลาวันละ 4 ชั่วโมง ขายขนมเค้กหน้าบ้าน เธอกล่าวว่า “หากไม่มีรายได้พิเศษ เธอก็ไม่พอเลี้ยงดูครอบครัว”

ขณะนี้ฟาลินทำงานในกระทรวงอุตสาหกรรม แต่เดิมนั้นเธอทำงานในกระทรวงนี้มานานจนถึงปี ค.ศ.1975 (พ.ศ.2518) จนกระทั่งกองกำลังเขมรแดงได้เข้ามายึดและให้พวกเธออพยพออกไป เธอต้องทำงานหนักแต่ก็ได้รับแต่งตั้งเป็นหัวหน้างานในปัจจุบัน มีผู้ช่วยเป็นชาย 2 คนทำงานในลักษณะเดียวกัน ทั้งสามคนได้รับเงินเดือนเท่ากัน

ฟาลินกล่าวถึงความไม่เท่าเทียมกันในการทำงานระหว่างเพศชายและเพศหญิงว่ามีการเลือกปฏิบัติกันระหว่างเพศชายและหญิง ในองค์กรรัฐบาลก็เช่นกันมักเลือกเพศชายให้ดำรงตำแหน่งในระดับสูงหากมีคุณสมบัติอื่นใกล้เคียงกัน เธอกล่าวว่า “พวกเขากลัวที่ผู้หญิงจะมีโอกาสเป็นหัวหน้าผู้ชาย”

เธอให้ข้อมูลต่อไปว่างานราชการของประเทศกัมพูชา ไม่ได้ให้เงินเดือนตามวุฒิการศึกษา และงานที่ทำก็เป็นงานที่ไม่ได้ใช้ความรู้มากนัก ที่เธอได้เงินเดือนมากกว่าคนอื่นเพราะเพื่อนร่วมงานมีวุฒิการศึกษาระดับพื้นฐาน ในขณะที่เธอใช้เวลาในการเล่าเรียนถึง 16 ปี

ฟาลินเล่าว่าเธอเคยเกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน เนื่องจากตกบันไดแขนหัก หน่วยงานเธोज่ายค่ารักษาพยาบาล และจ่ายเงินเดือนให้

เธอระหว่างรักษาตัวในโรงพยาบาล ทั้ง ๆ ที่หน่วยงานมิได้จัดสวัสดิการสำหรับการประสบอุบัติเหตุ

เรื่องราวของข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในองค์กรรัฐบาลอาจมีความแตกต่างกัน ขณะนั้นเศรษฐกิจของประเทศก็พยายายังไม่มีความมั่นคงมากนัก กิจการของรัฐบางแห่งถูกขายให้นักลงทุนต่างชาติ เจ้าหน้าที่ที่ทำงานในกิจการดังกล่าวมักได้รับเงินเดือน สวัสดิการ สภาพการทำงานที่ดีกว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานทั่วไป กิจการของรัฐที่ถูกขายให้นักลงทุนต่างชาติที่ใช้ระบบบริหารที่ต่างออกไป นั่นคือ ปลดคนงานเก่าออกเหลือไว้เฉพาะเจ้าหน้าที่บางส่วนที่สำหรับไว้ฝึกอบรมพนักงานใหม่ กิจการเหล่านี้มักไม่สามารถทำกำไรในระยะแรก นโยบายส่วนหนึ่งคือลดจำนวนพนักงาน รัฐบาลจะให้การช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ที่ถูกปลดออกด้วยการจ่ายเงินสงเคราะห์ให้

ปัญหาอื่น ๆ ของเจ้าหน้าที่ของรัฐคือ เงินเดือนต่ำ เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ต้องทำอาชีพเสริมเพื่อเลี้ยงดูครอบครัว ปัญหาอื่นอีกคือเงินเดือนออกไม่ตรงเวลา เจ้าหน้าที่ประจำกระทรวงข้อมูลข่าวสาร (Ministry of Information) กล่าวว่าเธอได้รับเงินเดือนเข้ามา 2 เดือนแล้ว แต่ปกติจะได้รับซ้ำ 1 เดือน เป็นส่วนใหญ่

สรุป ผลการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐ 104 คน พบว่าค่าเฉลี่ยเงินเดือนที่ได้รับเดือนละ 19 ดอลลาร์สหรัฐ เงินเดือนที่ได้รับสูงสุดเดือน

ละ 100 ดอลลาร์สหรัฐ เงินเดือนต่ำสุด 10 ดอลลาร์สหรัฐ ค่าเฉลี่ยอายุ 37 ปี อายุต่ำสุดคือ 20 ปี อายุมากที่สุดคือ 52 ปี

เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ค่อนข้างมีอายุสูงกว่ากลุ่มอื่นเพราะต้องศึกษาเล่าเรียนก่อนที่จะประกอบอาชีพ เจ้าหน้าที่ในองค์การบริหาร จึงไม่ค่อยมีสตรีวัยสาว และด้วยเหตุผลการปลดคนงานที่มีอายุมากจึงหาผู้หญิงสูงอายุในกลุ่มงานนี้ได้น้อย

สภาพการทำงาน ทำงานวันละ 7.5 ชั่วโมง และทำงาน 6 วันต่อ 1 สัปดาห์

การสำรวจนี้อาจมีความคลาดเคลื่อนบ้าง เพราะเจ้าหน้าที่แต่ละคนทำงาน 2 แห่ง ใน 1 วัน ข้อดีของงานราชการ คือ เวลางานสั้นกว่าและยืดหยุ่นในการทำงานมากกว่า มีสวัสดิการรักษายาบาล

ปัญหา คือ อุปกรณ์การทำงานไม่เหมาะสม เก่าเกินไป และบุคลากรไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ขาดอุปกรณ์ และปัจจัยในการปฏิบัติงาน เช่น ขาดยาในการให้บริการรักษายาบาลแก่ผู้ป่วย รวมทั้งขาดอุปกรณ์/วัสดุในการดูแลอบรมเด็ก

3.5 สตรีในงานเกษตรกรรม

รายได้ของสตรีที่อยู่ในชนบทส่วนใหญ่มาจากการเกษตร องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ประมาณการว่า 85% ของประชากรมีอาชีพเกษตรกรรม แรงงานส่วนใหญ่ในกลุ่มนี้เป็นผู้หญิงถึง 60% และผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) มีสัดส่วน 45%

สตรีที่ทำงานในการเกษตรมักทำตามลำพังโดยไม่มีผู้ช่วยทำงาน อัตราของแม่หม้าย สตรีหย่าร้าง และสตรีถูกทิ้งมีจำนวนมากในชนบท ผู้หญิงที่ได้ทำการสัมภาษณ์มาส่วนใหญ่ไม่ได้รับการช่วยเหลือใด ๆ จากครอบครัวของฝ่ายชาย

ผู้หญิงในชนบททำงานต่าง ๆ มากมาย เช่น เก็บเกี่ยว ลำสัตว์ ปลูกข้าว ปลูกผัก ผู้หญิงที่ผู้วิจัยได้ ทำการสัมภาษณ์ส่วนใหญ่ไม่มีการศึกษาหรือมีการศึกษาเพียงเล็กน้อย มีผู้หญิงไม่กี่คนเท่านั้นที่สามารถส่งลูกไปเรียนหนังสือได้ นอกจากรัฐจะจัดการศึกษาให้อย่างทั่วถึง

ผู้หญิงส่วนใหญ่ทำงานเพื่อตนเอง และช่วยเหลือเพื่อนบ้าน เก็บเกี่ยวในไร่นาด้วยตนเองไปนี้เป็นตัวอย่างของสภาพการทำงานของสตรีในอาชีพเกษตรกรรม

เจนดา ชาวนา

เจนดาอายุ 27 ปี แต่งงานแล้วมีบุตร 3 คน สามีของเธอทำงานในนาข้าวด้วยกัน ในฤดูร้อนบางครั้งเขาก็ไปรับจ้างเก็บปาล์มได้ค่าแรง 2,000-3,000 เรียลต่อวัน แต่รายได้ไม่แน่นอน เจนดาและสามีอยู่ใน

กระท่อมเดียวกันกับครอบครัวน้องสาว เพราะน้องสาวเธอสูญเสียมาให้ นายทุนจึงไม่มีที่อยู่ สรุปว่าทุกคนอยู่รวมกันทั้งหมด 8 คน

พวกเขาไม่มีควายช่วยทำนา ดังนั้นสามีของเจนดาและลุงของเธอ ต้องทำนาด้วยตนเอง เมื่อลุงของเธอทำนา พวกเธอก็ไปช่วยทำนาด้วย เช่นกัน ในช่วงฤดูฝนเจนดาใช้เวลา 8 ชั่วโมง ในการทำนา ทำความสะอาด ทำกับข้าว และดูแลลูก ๆ เธอได้รับเงินพิเศษจากการทำงานในนาของญาติ ระหว่างทำนา เธอพาลูก ๆ ไปเลี้ยงด้วย น้องสาวของเธอก็ทำนาเหมือนกัน ไร่ขนาดเล็กให้ข้าวได้ประมาณ 90 กิโลกรัม ซึ่งเพียงพอที่จะเลี้ยงดู ครอบครัวได้ 2 เดือน ในฤดูแล้ง พวกเขาไปหางานอื่นทำ

เร็ว ๆ นี้เธอเกิดความขัดแย้งเกี่ยวกับที่ดินกับญาติของเธอ ครอบครัวของญาติเธอเรียกร้องค่าเสียหาย ความขัดแย้งรุนแรงมากขึ้น เธอถูกทำร้ายด้านหลังจนบาดเจ็บที่ศีรษะ เธอสูญเสียความจำ สามีของเธอก็ไม่แข็งแรงมีอาการไอเรื้อรัง บางครั้งครอบครัวก็ไม่มีข้าวกินเพียงพอ พวกเขาต้องไปทำงานทั้ง ๆ ที่ไม่ได้กินอะไรเลย ญาติไม่ยอมให้ยืมเงินเพราะกลัว ครอบครัวเจนดาไม่มีคืนให้

เจนดาบอกว่าเธอยืมข้าวมาจากหน่วยงานเกษตรท้องถิ่น เธอเคยยืม 52 กิโลกรัม แต่ก็สามารถคืนได้ สำหรับปีนี้ยืมมาแล้วยังไม่ได้คืน เวลาไม่มีข้าวติดบ้านเป็นเวลาทุกคนอารมณ์ไม่ดีต่อกัน อย่างไรก็ตามภรรยาที่ใจดีของผู้ดูแลหมู่บ้านจะนำข้าวมาให้ 3-4 กระป๋อง

นักวิจัยที่ทำการสัมภาษณ์เจนดา กล่าวถึงลูกอ่อนของเธอน่าจะมีอาการตัวซีดและมีปัญหาด้านหายใจ เด็กร้องไห้ตลอดเวลา ครอบครัวนี้คงตกลำรวจจากทางการและแทบจะไม่มีควมหวังใด ๆ เหลืออยู่

วันนี้ ชาวประมง

วันนี้อายุ 50 ปี เป็นหม้าย สามีเสียชีวิตในระหว่างพอลพต เรื่องอำนาจ เธอมีลูกสาว 2 คน คนโตแต่งงานกับหนุ่มทำนาเกลือ วันนี้ดูแลหลาน 3 คน เธอไม่สามารถส่งหลานไปเรียนหนังสือได้ หลาน ๆ จึงต้องช่วยทำงานอยู่กับบ้าน วันนี้มีลูกสาวคนเล็กอีกคนแต่ไม่ค่อยแข็งแรง และก็ไม่เคยเข้าโรงเรียนเลย

วันนี้ตื่นนอนเวลา 02.30 นาฬิกา เพื่อเตรียมอาหารก่อนไปออกทะเล และยังทำกับข้าวไว้เพื่อหลาน ๆ ด้วย เวลา 3 นาฬิกาเธอเดินทางไปที่ทะเล ซึ่งห่างจากบ้าน 2 กิโลเมตร ลูกสาวเธอไปช่วยพายเรือด้วย เธอหาปลาจนกระทั่งเที่ยง แล้วรับประทานอาหารที่นำไปด้วย หลังจากนั้นก็กลับบ้าน เพื่อนำปูที่หาได้กลับไปต้ม แต่ละวันเธอหาปูได้ 5-6 กิโลกรัม เธอขายปูได้กิโลกรัมละ 4,500 เเรียล เวลาที่มีพายเรือไม่สามารถออกทะเลได้ เงินที่หาได้จ่ายเป็นค่าอาหารในครอบครัว และเก็บเงินไว้เล็กน้อยสำรองเป็นค่าอาหารและค่ายาเวลาที่ป่วย ในวันที่ออกทะเลไม่ได้ วันนี้และลูกสาวเข้าป่าไปเก็บพิน เพื่อนำมาเตรียมไว้เป็นเชื้อเพลิงในการต้มปู วันนี้มีนาข้าวแปลงเล็ก ๆ เธอปลูกข้าวไว้กินในครอบครัวซึ่งกินได้เพียง 1 เดือน ส่วนอีก 11 เดือน ก็ต้องซื้อข้าวกิน

วันนี้อ่านและเขียนหนังสือไม่ออก เธอเรียนรู้แต่วิธีทำเครื่องมือในการตกปลา ทำประมงจากชาวประมง เธอโชคดีที่ไม่เคยป่วยหรือเกิดอุบัติเหตุ วันนี้แข็งแรงพอที่จะทำงานนี้ แต่เธอไม่รู้ว่าอะไรจะเกิดขึ้นกับลูกสาวของเธอ วันนี้ทำงานหนักไม่ได้เพราะมีปัญหาด้านสุขภาพ

ไสจิต อาชีพทำนาเกลือ

ไสจิตอายุ 54 ปี เป็นหม้าย สามีและลูกเสียชีวิตระหว่างพอลพต ปกครองเขมร มีลูกรอดชีวิต 2 คน ลูกชายคนเล็กอาศัยกับญาติในจังหวัดกำพัต (Kampot) ในปี ค.ศ.1979 เพื่อจะเข้าโรงเรียนแต่ก็ถูกยิงตายเสียก่อน ลูกสาวของเธอแต่งงานและอยู่กับสามี ไสจิตไม่เคยเข้าโรงเรียนและอ่านเขียนไม่ได้

ไสจิตทำนาเกลือในกำพัตตั้งแต่ปี ค.ศ.1979 แต่ในระหว่างปี ค.ศ.1979 ถึง 1988 รัฐบาลเข้าควบคุมการทำนาเกลือ ทำให้การทำงานยุ่งยากขึ้น ดังนั้นรัฐบาลจึงได้จัดสรรข้าว 50 กิโลกรัม ให้คนงานในแต่ละเดือน เงินเดือนที่ได้รับค่อนข้างน้อย แต่ก็ทำให้รู้ว่าจะได้รับเงินเดือน ๆ ละเท่าไร เมื่อคนงานสูงอายุหรือไม่สบายจนไม่สามารถจะทำงานได้ พวกเขาจะได้รับเงินเลี้ยงชีพ ขณะนี้ไสจิตไม่ได้รับเงินเดือนต่อไปแล้ว แต่ได้รับเงินตามจำนวนเกลือที่เธอทำนาเกลือได้ การทำงานจะไม่จำกัดเวลา รัฐบาลไม่คำนึงว่าคนงานเป็นคนวัยใด ผู้หญิง ผู้ชาย วัยสูงอายุหรือวัยหนุ่ม รัฐบาลจะจ่ายเงินตามงานที่คนงานทำได้ ไสจิตตื่นนอนตั้งแต่ตีสี่หรือตีห้า เพื่อที่จะทำงานแต่เช้าและทำงานไปจนกระทั่งเที่ยงวัน โดยไม่ได้กินอะไรเลย เธอกลับไป

ทำอาหารเที่ยงที่บ้านและกลับมาทำงานใหม่ เธอกล่าวว่าไม่มีใครช่วยงานฉัน
 โซจิตทำได้ 1-2 ไร่ ใน 1 วัน คนอื่นทำได้ 4 ไร่ ใน 1 วัน เพราะมีสามีและ
 ลูกช่วย โซจิตทำงานวันละ 10 ชั่วโมง บางทีก็ 11-12 ชั่วโมง เพื่อหาเลี้ยง
 ตนเอง โซจิตทำนาเกลือมา 15 ปีแล้ว สภาพการทำงานของเธอไม่
 เปลี่ยนแปลงเลย

นาเกลือสามารถทำได้ 6-7 เดือนต่อปีในฤดูแล้ง ส่วนในช่วง
 ฤดูฝนโซจิตไปรับจ้างทำงานในไร่ของคนอื่น ได้รับเงินวันละ 3,000 เรียล
 ใน 1 วัน เธอต้องจ่ายค่าอาหาร 2,000 เรียล บางครั้งเธอต้องมีค่าใช้จ่าย
 อื่น ๆ เธอต้องเป็นหนี้และนำมาใช้ภายหลัง

กรณีศึกษาในแต่ละคนชี้ให้เห็นปัญหาความยากจนของผู้หญิงใน
 ชนบท ผู้หญิงยังขาดการศึกษา ขาดโภชนาการอาหาร รวมทั้งไม่สามารถ
 ส่งลูกไปเรียนหนังสือ และจัดหาอาหารที่เหมาะสมให้ลูก ๆ ได้ ผู้หญิงใน
 ชนบทที่ได้ทำการสัมภาษณ์ พบว่ามีปัญหาด้านสุขภาพ เช่น ปวดหลัง
 มีปัญหาด้านการหายใจ ปัญหาด้านการดูแลสุขภาพ

สรุป สำหรับผลการสำรวจพบว่า สตรีในกลุ่มเกษตรมีอายุเฉลี่ย
 37 ปี อายุต่ำสุด 16 ปี สูงสุด 70 ปี เงินเดือนเฉลี่ย 45 ดอลลาร์สหรัฐ
 แต่ก็ไม่แน่นอนนัก เวลาทำงานสตรีในกลุ่มนี้ทำงานเฉลี่ย 11 ชั่วโมงต่อวัน

รัฐบาลกัมพูชาและองค์การระหว่างประเทศที่ให้ความช่วยเหลือ
 ประเทศต่าง ๆ พยายามที่จะจัดสรรที่ดินทำกิน เพื่อลดความยากจนแก่

สตรีในชนบท โดยการจัดโครงการต่าง ๆ เพื่อลดภาวะการเผชิญความยากไร้ให้น้อยลง

บทส่งท้าย

การศึกษาการทำงานของสตรีในประเทศกัมพูชา ได้พบข้อมูลหลายประการ สตรีในประเทศกัมพูชาขาดสิทธิหลายประการ เช่น สิทธิในการลาคลอด และสภาพการทำงานทั่วไปยังไม่เป็นไปตามกฎหมายใด ๆ ทั้งสิ้น

การปกป้องสิทธิพื้นฐานในการทำงานของสตรียังไม่ได้รับการปฏิบัติ ทั้ง ๆ ที่ประเทศกัมพูชาได้ให้ภาคยานุวัติรับข้อตกลงการปฏิบัติต่อสตรี (Women's Convention) เมื่อไม่มีการปกป้องใด ๆ สตรีกัมพูชาก็ต้องทำงานหนักพอ ๆ กับผู้ชาย สิ่งที่ต้องเผชิญมากที่สุด คือ การละเมิดทางเพศต่อสตรี

สิ่งที่ควรปรับปรุงดำเนินการในด้านกฎหมาย คือ รัฐบาลควรดำเนินการตามข้อปฏิบัติขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ ควรมีกฎหมายเพื่อดูแลผู้หญิงที่ถูกละเมิดทางเพศ

สหภาพแรงงาน (Trade Union) ควรมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาสภาพการทำงาน นอกจากนี้สตรีกัมพูชายังไม่มีการรวมพลังเป็นกลุ่ม เพื่อแสดงความเห็นหรือข้อเรียกร้องใดต่อรัฐบาล สำหรับการเลือกตั้งในปี ค.ศ.1993 ที่ผ่านมามีผู้หญิงไปออกเสียงเลือกตั้งถึง 56% ผู้ทำการสำรวจในครั้งนี้ได้สอบถามสตรีที่ให้สัมภาษณ์จำนวน 25 คน พบว่าพวกเธอได้ไปออกเสียงเลือกตั้งในปี 1993 หรือเปล่า ทุกคนตอบว่า "ไปเลือกตั้ง" นั้นแสดงให้เห็นว่าผู้หญิงกัมพูชาอยากเห็นความเปลี่ยนแปลงที่ดีใน

ประเทศของตน อยากให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เพื่อให้คนในประเทศได้พ้นภาวะความยากลำบากที่เป็นผลมาจากสงครามในประเทศ

กฎหมายรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา
ที่เกี่ยวข้องกับสตรี
(Constitution of Cambodia)

4. กฎหมายรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชาที่เกี่ยวข้องกับสตรี

(Constitution of Cambodia)

รัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชา (Constitution of Cambodia)

บัญญัติเมื่อวันที่ 21 กันยายน ค.ศ. 1993 (พ.ศ. 2536) และมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญเมื่อวันที่ 4 มีนาคม ค.ศ. 1999 (พ.ศ. 2542) ได้กล่าวในหมวดสิทธิของชนชาวกัมพูชายาและหญิงสรุปได้ดังนี้

มาตรา 31 (Article 31)

- The Kingdom of Cambodia shall recognize and respect human rights as stipulate in the United Nations Charter, the Universal Declaration of Human Rights, the covenants and conventions related to human rights, women's and children's rights.
- Every Khmer citizens shall be equal before the law, enjoying the same rights, freedom and fulfilling the same obligations regardless of race, colour, sex, language, religious belief, political tendency, birth origin, social status, wealth or other status.
- The exercise of personal rights and freedom by any individual shall not adversely affect the rights and freedom of others. The exercise of such rights and freedom shall be in accordance with law.

- ชาวکمพูชาทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันตามกฎหมาย โดยไม่เลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความเชื่อถือ ศรัทธา ความสนใจทางการเมือง ถิ่นเกิด สถานะทางสังคม ฐานะทางการเงินและอื่น ๆ
- สิทธิเสรีภาพของบุคคลต้องไม่ละเมิดสิทธิเสรีของผู้อื่น และสิทธิเสรีภาพนั้นต้องเป็นไปตามกฎหมาย

มาตรา 35 (Article 35)

- Khmer citizens of either sex shall have the right to participated actively in the political, economic, social and cultural life of the nation.
- Any suggestions from the people shall be given full consideration by the grant of the State
 - ชาวکمพูชาไม่ว่าเพศใดมีสิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประเทศ
 - คำแนะนำหรือความต้องการใด ๆ ของประชาชนได้รับความสนใจจากทางรัฐ

มาตรา 36 (Article 36)

- Khmer citizens of either sex shall have the right to choose any employment according to their ability and to the needs of the society.

- Khmer citizens of either sex shall receive equal pay for equal work.
- The work by housewives in the home shall have the same value as what they can receive when working outside the home.
- Every Khmer citizens shall have the right to obtain social security and other social benefits as determined by law.
- Khmer citizens of either sex shall have the right to form and to be members of trade unions.
- The organization and conduct of trade unions shall be determined by law.

- ชาวกัมพูชาไม่ว่าเพศใดมีสิทธิเลือกทำงานตามความต้องการ
ของตน

- ชาวกัมพูชาชายและหญิงจะได้รับค่าจ้างจากงานที่ทำอย่าง
สมเหตุสมผล

- งานบ้านของแม่บ้านมีคุณค่าเท่าเทียมกับการทำงาน
นอกร้าน

- ชาวกัมพูชาทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับสวัสดิการสังคมและความ
ช่วยเหลือจากรัฐ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้

- ชาวกัมพูชาทุกคนที่ทำงานจะมีสิทธิเป็นสมาชิกสหภาพ
แรงงาน

- สหภาพแรงงานเป็นไปตามกฎหมายที่กำหนด

มาตรา 37 (Article 37)

- The right to strike and to non-violent demonstration shall be implemented in the framework of a law.
 - การชุมนุมโดยสงบสามารถกระทำได้ตามกฎหมาย

มาตรา 45 (Article 45)

- All forms of discrimination against woman shall be abolished.
- The exploitation of women in employment shall be prohibited.
- Men and women are equal in all field especially with respect to marriage and family matters.
- Marriage shall be conducted according to conditions determined by law based on the principle of mutual consent between one husband and one wife.
 - การเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบไม่สามารถทำได้
 - การเลิกจ้างสตรีด้วยเหตุแห่งการสมรส ไม่สามารถทำได้
 - ชายและหญิงมีความเท่าเทียมกันในทุกสถานะ
 - การสมรสตามกฎหมาย หมายถึง สามี 1 คน สมรสกับภรรยา 1 คน

มาตรา 46 (Article 46)

- The commerce of human beings, exploitation by prostitution and obscenity which affect the reputation of women shall be prohibited.
- A woman shall not lose her job because of pregnancy. Woman shall have the right to take maternity leave with full pay and with no loss of seniority or other social benefits.
- The State and society shall provide opportunities to women, especially to those living in rural areas without adequate social support, so they can get employment, medical care, and send their children to school, and to have decent living conditions
 - การค้าหญิง หรือให้มีโสเภณีหญิงไม่สามารถทำได้
 - สตรีที่ตั้งครรภ์ นายจ้างไม่สามารถให้ออกจากงานได้ สตรีมี

สิทธิได้สิทธิลาคลอดโดยได้รับค่าจ้าง

- รัฐต้องจัดหาสิ่งต่อไปนี้ให้แก่สตรี โดยเฉพาะสตรีในชนบท ได้แก่ การช่วยเหลือด้านสังคม การจัดหางาน การรักษาพยาบาล จัดให้บุตรหลานไปโรงเรียน และจัดสภาพความเป็นอยู่ให้เหมาะสม

มติคณะรัฐมนตรี

(พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี)

วันที่ 26 พฤษภาคม 2546

5. มติคณะรัฐมนตรี (พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี) วันที่ 26 พฤษภาคม 2546 เรื่อง ร่างบันทึกความเข้าใจระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรกัมพูชา เรื่อง ความร่วมมือทวิภาคีว่าด้วยการขจัดการค้าเด็กและหญิง และการช่วยเหลือเหยื่อของการค้ามนุษย์

ร่างบันทึกความเข้าใจระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรกัมพูชา เรื่อง ความร่วมมือทวิภาคี ว่าด้วยการขจัดการค้าเด็กและหญิงและการช่วยเหลือเหยื่อของการค้ามนุษย์

คณะรัฐมนตรีเห็นชอบตามที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เสนอร่างบันทึกความเข้าใจระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรกัมพูชา เรื่องความร่วมมือทวิภาคี ว่าด้วยการขจัดการค้าเด็กและหญิงและการช่วยเหลือเหยื่อของการค้ามนุษย์ ตามที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เสนอ โดยให้รับข้อสังเกตของคณะกรรมการกถนกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 6 (ฝ่ายสังคม) ไปพิจารณาดำเนินการด้วย

ทั้งนี้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์รายงาน ว่า ประเทศที่เกี่ยวข้องกับขบวนการค้าเด็กและหญิงข้ามชาติ มี 3 สถานะ คือ

1. ประเทศต้นทาง คือ ประเทศที่มีการส่งเด็กและหญิงไปต่างประเทศ

2. ประเทศทางผ่าน คือ ประเทศที่ใช้เป็นเส้นทางผ่านของการนำเด็กและหญิงไปค้าในประเทศอื่น ๆ

3. ประเทศปลายทาง คือ ประเทศที่มีการนำเด็กและหญิงเข้ามาค้าหรือแสวงหาประโยชน์หรือมีการล่วงละเมิด

ประเทศไทยเกี่ยวข้องกับทั้งสามสถานะ เนื่องจากความสะดวกด้านการคมนาคมและสภาพเศรษฐกิจที่ดีกว่าประเทศเพื่อนบ้าน จึงทำให้มีการหลั่งไหลของเด็กและหญิงเข้ามาจากประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้ ซึ่งหน่วยงานภาครัฐได้มีนโยบาย มาตรการและร่วมกับเอกชนตลอดจนองค์การระหว่างประเทศดำเนินการป้องกันแก้ไขมาเป็นระยะเวลาหนึ่ง และจากการประชุมนานาชาติว่าด้วยการโยกย้ายถิ่นฐานการประชุมระดับรัฐมนตรีเกี่ยวกับการลักลอบขนคนเข้าเมืองและการค้ามนุษย์ เมื่อปี 2545 และการประชุมคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือระหว่างทวีปเอเชียระหว่างราชอาณาจักรไทยและราชอาณาจักรกัมพูชา ครั้งที่ 3 เมื่อปี 2543 เพื่อเพิ่มความร่วมมือทั้งมาตรการทางกฎหมาย มาตรการทางสังคมและความร่วมมือระหว่างประเทศในการปราบปรามการค้าเด็กและหญิงและการช่วยเหลือเหยื่อของการค้ามนุษย์อย่างต่อเนื่องเป็นระบบ

ร่างบันทึกความเข้าใจ มีสาระสำคัญเพื่อมุ่งกระชับความสัมพันธ์แห่งมิตรภาพระหว่างสองประเทศและเพิ่มความร่วมมือทวีปเอเชียในการปราบปรามการค้าเด็กและหญิงในทุกกรณีอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อผลสูงสุดความยุติธรรมในการค้ามนุษย์ สำหรับผลกระทบบันทึกความเข้าใจ นี้

เป็นกลไกสำคัญ ที่ก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างราชอาณาจักรไทยกับราชอาณาจักรกัมพูชา ในการลดภาระของการดูแลเด็กและหญิงสาวกัมพูชาที่ถูกค้า หรือตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ และเกิดการอำนวยความสะดวกและการดำเนินการ เพื่อให้เหยื่อที่เป็นเด็กและหญิงดังกล่าว ได้รับความปลอดภัยและสามารถแก้ไขปัญหาดูแลการค้าเด็กและหญิงในระยะยาว รวมถึงการสร้างความเป็นเอกภาพในการป้องกันและแก้ไขปัญหาระดับภูมิภาค โดยจะได้มีการขยายผลการจัดทำบันทึกความเข้าใจ เพื่อแก้ไขปัญหาระหว่างต้นกับประเทศพม่าและสาธารณรัฐประชาชนลาวต่อไป

มติคณะรัฐมนตรี

(พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี)

วันที่ 3 มิถุนายน 2546

6. มติคณะรัฐมนตรี (พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี)
วันที่ 3 มิถุนายน 2546 เรื่อง การลงนามบันทึกความเข้าใจไทย-
กัมพูชา ว่าด้วยความร่วมมือในการจ้างแรงงาน

คณะรัฐมนตรีอนุมัติตามที่กระทรวงแรงงานเสนอ การลงนาม
บันทึกความเข้าใจไทย-กัมพูชา ว่าด้วยความร่วมมือในการจ้างแรงงาน
โดยให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานเป็นผู้ลงนามในนามรัฐบาลในช่วง
การประชุมคณะรัฐมนตรีร่วมไทย-กัมพูชา ในวันที่ 31 พฤษภาคม 2546
ณ จังหวัดอุบลราชธานี ทั้งนี้ หากมีการแก้ไขร่างบันทึกความเข้าใจใน
ประเด็นที่มีสาระต่องบให้อยู่ในดุลพินิจของกระทรวงต่างประเทศ
สรุปสาระสำคัญของร่างบันทึกความเข้าใจได้ ดังนี้

1. ภาควิชาทั้งสองฝ่ายจะดำเนินมาตรการที่จำเป็นเพื่อให้มีขั้นตอน
การดำเนินการที่เหมาะสมในการจ้างแรงงาน มีมาตรการที่มีประสิทธิภาพ
ในการส่งแรงงานที่ครบวาระการจ้างงานหรือถูกผลักดันไปยังภูมิลำเนาเดิม
ให้การคุ้มครองอันสมควรแก่แรงงาน รวมทั้งจะป้องกันปราบปรามการ
ข้ามแดนผิดกฎหมาย การค้าแรงงานผิดกฎหมาย และการจ้างแรงงาน
ผิดกฎหมาย ทั้งนี้ บันทึกความเข้าใจฉบับนี้จะไม่ผลใช้บังคับกับกระบวน
การจ้างแรงงานอื่นที่ได้ดำเนินการตามกฎหมายของภาคีอยู่แล้ว

2. กระทรวงแรงงานไทยและกระทรวงกิจการสังคม แรงงาน
ฝึกอาชีพ และฟื้นฟูเยาวชนของกัมพูชาเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่
ตามวัตถุประสงค์ของบันทึกความเข้าใจฉบับนี้ และจะจัดการประชุมระดับ

เจ้าหน้าที่อาวุโส และ/หรือระดับรัฐมนตรีอย่างน้อยปีละครั้ง เพื่อหารือในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุวัติการตามบันทึกความเข้าใจฉบับนี้

3. การจ้างแรงงานจะต้องได้รับอนุญาตจากหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ของแต่ละฝ่ายก่อนตามขั้นตอนกฎหมายและระเบียบภายในที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ของแต่ละฝ่ายอาจแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของคู่ภาคีถึงความต้องการจ้างแรงงาน จำนวน พร้อมรายละเอียดและหน่วยงานที่มีอำนาจจะส่งบัญชีรายชื่อผู้สมัครงานพร้อมข้อมูลที่เห็นว่าจำเป็นสำหรับการพิจารณาของนายจ้างให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของคู่ภาคี และเมื่อผู้สมัครงานได้รับคัดเลือกโดยนายจ้าง และได้รับอนุญาตจากหน่วยงานที่มีอำนาจแล้วจะได้มีการดำเนินการเกี่ยวกับเอกสารขออนุญาตเข้าเมือง ใบอนุญาตทำงาน การประกันหรือการบริการสุขภาพ การชำระเงินเข้ากองทุนเพื่อการส่งกลับ ภาษีหรืออื่น ๆ ตามที่ประเทศคู่ภาคีกำหนด และการทำสัญญาจ้างงานของนายจ้างและลูกจ้าง

4. วาระการจ้างแรงงานของแต่ละคนจะมีกำหนดไม่เกิน 2 ปี หากจำเป็นสามารถต่อได้อีก 2 ปี แต่รวมแล้วไม่เกิน 4 ปี แรงงานซึ่งสิ้นสุดวาระการจ้างงานแล้วจะสมัครเข้าทำงานใหม่ได้เมื่อครบเวลา 3 ปี หลังสิ้นสุดวาระการจ้างงานครั้งก่อน

ทั้งนี้ การจัดทำบันทึกความเข้าใจดังกล่าว จะช่วยแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองชาวกัมพูชาที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในปัจจุบันมิให้ลุกลามส่งผลกระทบต่อความมั่นคงภายในของไทยและต่อ

ความสัมพันธ์ไทยกับกัมพูชาที่กำลังดำเนินไปด้วยดี โดยภาคีทั้งสองฝ่ายจะ
ได้กำหนดให้มีแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการจ้างแรงงานและการส่งแรงงานกลับ
ถิ่นฐานเมื่อสิ้นสุดวาระการจ้างงานอย่างเป็นระบบอันจะทำให้ฝ่ายไทยและ
กัมพูชาสามารถคุ้มครองดูแลคนชาติตนได้อย่างเหมาะสม

มติคณะรัฐมนตรี

(พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี)

วันที่ 3 สิงหาคม 2547

7. มติคณะรัฐมนตรี (พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี)
วันที่ 3 สิงหาคม 2547 เรื่อง ผลการดำเนินการตามนโยบายการ
บริหารจัดการแรงงานต่างด้าวทั้งระบบ

คณะรัฐมนตรีรับทราบตามที่กระทรวงแรงงานโดยคณะกรรมการ
บริหารแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง รายงานผลการดำเนินการตาม
นโยบายการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวทั้งระบบ ซึ่งดำเนินการรับ
จดทะเบียนคนต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่า ลาว และกัมพูชา
และจดทะเบียนนายจ้าง ระหว่างวันที่ 1-31 กรกฎาคม 2547 สรุปได้ดังนี้

1. ผลการจดทะเบียนนายจ้างทั่วประเทศ

1.1 มีนายจ้างยื่นขอจดทะเบียน จำนวน 216,977 ราย แจก
ความต้องการจ้างแรงงานต่างด้าวจำนวน 1,392,702 คน จำแนกเป็น
สัญชาติพม่ามากที่สุด จำนวน 980,467 คน (ร้อยละ 70.40) รองลงมาเป็น
สัญชาติกัมพูชา จำนวน 222,038 คน (ร้อยละ 15.94) และสัญชาติลาว
จำนวน 190,197 คน (ร้อยละ 13.66)

1.2 จังหวัดที่นายจ้างแจ้งความต้องการจ้างแรงงานต่างด้าว
มากที่สุด 5 ลำดับแรก คือ

1) กรุงเทพมหานคร มีความต้องการจ้างแรงงานต่างด้าว
จำนวน 233,071 คน หรือร้อยละ 16.74 ของความต้องการจ้างแรงงาน
ต่างด้าวทั่วประเทศ

2) จังหวัดสมุทรสาคร มีความต้องการจ้างแรงงานต่างด้าวจำนวน 128,761 คน หรือร้อยละ 9.25 ของความต้องการจ้างแรงงานต่างด้าวทั่วประเทศ

3) จังหวัดตาก มีความต้องการจ้างแรงงานต่างด้าวจำนวน 91,127 คน หรือร้อยละ 6.54 ของความต้องการจ้างแรงงานต่างด้าวทั่วประเทศ

4) จังหวัดเชียงใหม่ มีความต้องการจ้างแรงงานต่างด้าวจำนวน 72,706 คน หรือร้อยละ 5.22 ของความต้องการจ้างแรงงานต่างด้าวทั่วประเทศ

5) จังหวัดชลบุรี มีความต้องการจ้างแรงงานต่างด้าวจำนวน 64,481 คน หรือร้อยละ 4.63 ของความต้องการจ้างแรงงานต่างด้าวทั่วประเทศ

1.3 กิจกรรมที่นายจ้างต้องการจ้างแรงงานต่างด้าวมากที่สุด 5 ลำดับแรก คือ

1) กิจกรรมเกษตรและปศุสัตว์ แจ้งความต้องการจ้างแรงงานต่างด้าว จำนวน 336,821 คน หรือร้อยละ 24.18 ของความต้องการจ้างแรงงานต่างด้าวทั่วประเทศ

2) กิจกรรมก่อสร้าง แจ้งความต้องการจ้างแรงงานต่างด้าว จำนวน 205,910 คน หรือร้อยละ 14.78 ของความต้องการจ้างแรงงานต่างด้าวทั่วประเทศ

3) ลูกจ้างในครัวเรือนส่วนบุคคล แจ้งความต้องการจ้างแรงงานต่างด้าว จำนวน 154,232 คน หรือร้อยละ 11.07 ของความต้องการจ้างแรงงานต่างด้าวทั่วประเทศ

4) กิจการต่อเนื่องประมง แจ้งความต้องการจ้างแรงงานต่างด้าว จำนวน 115,008 คน หรือร้อยละ 8.26 ของความต้องการจ้างแรงงานต่างด้าวทั่วประเทศ

5) กิจการประมง แจ้งความต้องการจ้างแรงงานต่างด้าว จำนวน 108,814 คน หรือร้อยละ 7.81 ของความต้องการจ้างแรงงานต่างด้าวทั่วประเทศ

2. ผลการจดทะเบียนราษฎรบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทย

2.1 มีคนต่างด้าวยื่นแบบ ท.ต.1 ขอจดทะเบียนราษฎร ผู้ไม่มีสัญชาติไทยทั่วประเทศ ณ ที่ว่าการเขต/ที่ว่าการอำเภอ/กิ่งอำเภอ/สำนักงานทะเบียนราษฎรเทศบาล ฯลฯ จำนวนทั้งสิ้น 1,269,074 คน จำแนกเป็นสัญชาติพม่ามากที่สุด จำนวน 905,881 คน (ร้อยละ 71.38) รองลงมาเป็นสัญชาติลาว จำนวน 181,614 คน (ร้อยละ 14.31) และสัญชาติกัมพูชา จำนวน 181,579 คน (ร้อยละ 14.31) ตามลำดับ

2.2 จังหวัดที่มีคนต่างด้าวมายื่นแบบคำร้องขอจดทะเบียนราษฎรบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทยมากที่สุด 5 อันดับแรก คือ

- 1) กรุงเทพมหานคร จำนวน 207,642 คน หรือร้อยละ 16.36
- 2) จังหวัดตาก จำนวน 120,636 คน หรือร้อยละ 9.51

- 3) จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 101,951 คน หรือร้อยละ 8.03
- 4) จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 76,952 คน หรือร้อยละ 6.06
- 5) จังหวัดระนอง จำนวน 55,106 คน หรือร้อยละ 4.34

3. เมื่อเปรียบเทียบจำนวนความต้องการจ้างแรงงานต่างด้าวทั่วประเทศ (Demand Side) ทั้งสิ้น 1,392,702 คน กับจำนวนคนต่างด้าวที่มาขอจดทะเบียนราษฎรผู้ไม่มีสัญชาติไทยทั่วประเทศ (Supply Side) ทั้งสิ้น 1,269,074 คน ปรากฏว่ามีจำนวนความต้องการจ้างแรงงานต่างด้าว (Demand Side) มากกว่าจำนวนคนต่างด้าวมาขอจดทะเบียนราษฎร (Supply Side) จำนวน 123,628 คน หรือร้อยละ 8.88 ของจำนวนความต้องการจ้างแรงงานต่างด้าวทั่วประเทศ

4. สำหรับกรุงเทพมหานคร หากเปรียบเทียบความต้องการจ้างแรงงานต่างด้าว (Demand Side) ที่นายจ้างมาจดทะเบียนแจ้งความต้องการจ้างทั้งสิ้น จำนวน 233,071 คน กับคนต่างด้าวที่มาจดทะเบียนราษฎร (Supply Side) จำนวน 207,642 คน ปรากฏว่ามีความต้องการจ้างแรงงานต่างด้าว (Demand Side) มากกว่า คนต่างด้าวที่มาจดทะเบียนราษฎร (Supply Side) จำนวน 25,429 คน หรือร้อยละ 10.91 ของความต้องการจ้างแรงงานต่างด้าว

ข้อมูลพื้นฐาน
ประเทศราชอาณาจักรกัมพูชา
(KINGDOM OF CAMBODIA)

8. ข้อมูลพื้นฐาน ประเทศราชอาณาจักรกัมพูชา (KINGDOM OF CAMBODIA)

1. ข้อมูลพื้นฐาน

ประชากร	12.4 ล้านคน
เนื้อที่	181,040 ตารางกิโลเมตร
ภูมิอากาศ	ร้อนชื้น
เมืองหลวง	กรุงพนมเปญ
เชื้อชาติ	เขมร (90%) เวียดนาม (5%) จีน (1%) อื่น ๆ (4%)
ศาสนา	พุทธ (95%) อื่น ๆ (5%)
ภาษา	เขมร ฝรั่งเศส อังกฤษ
ระบบการปกครอง	ประชาธิปไตยระบบรัฐสภา โดยมีพระมหากษัตริย์ เป็นประมุข
เขตการปกครอง	20 จังหวัด 4 เขตการปกครองพิเศษ พระตะบอง บันเตียเมียนเจย อุดรมีชัย พระวิหาร สตึงแตรง รัตนคีรี มณฑลคีรี กระแจ กัมปงจาม สวายเรียง เปรเวง กันดาล ตากแก้ว กัมปอต (Kampot) เกาะกง โฟธิสัด เสียมราฐ กัมปงทม กัมปงสเปือ และกัมปงชนัง กับ 4 เขตการปกครองพิเศษ

	ได้แก่ กรุงเทพมหานคร สีหนุวิลล์ (กัมปงโสม) แก๊ป และไฟลีน
วันชาติ (Independence Day)	9 พฤศจิกายน 1953
ทรัพยากรธรรมชาติ	ป่าไม้ แร่ธาตุถ่านหิน แร่ธาตุต่าง ๆ
เงินตราอัตราแลกเปลี่ยน (2545)	3800 เรียล (riels) ต่อ 1 ดอลลาร์สหรัฐ หรือ ประมาณ 100 เรียลต่อ 1 บาท
รายได้ต่อหัว (2543)	300 ดอลลาร์สหรัฐ
GDP (2542)	3,217 ล้านดอลลาร์สหรัฐ
สินค้าออกที่สำคัญ	สิ่งทอและรองเท้า
นำเข้าสินค้าจาก	ไทย (อันดับ 1) รองลงมา สิงคโปร์ เวียดนาม และมาเลเซีย
สินค้าเข้าที่สำคัญ	น้ำมันเชื้อเพลิง, สินค้าอุตสาหกรรม, การเกษตร, ยานพาหนะ และอุปกรณ์ วัสดุก่อสร้าง
อุตสาหกรรมที่สำคัญ	การท่องเที่ยว, โรงงานทอผ้า, โรงสีข้าว, ตกปลา, ผลิตภัณฑ์จากไม้, ยางพารา, เหมืองพลอย

สภาพทั่วไปในด้านสังคม วัฒนธรรมระหว่างไทยและกัมพูชา

กัมพูชามีศิลปวัฒนธรรมที่สวยงามเป็นเอกลักษณ์ แต่ผลจากภาวะสังคมภายในประเทศ ทำให้กัมพูชาขาดการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ประชาชนจึงมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ยากลำบาก จากข้อมูลของกระทรวงต่างประเทศ ประเทศไทยพบว่ากัมพูชาเริ่มประสบปัญหาทางสังคมที่ซับซ้อนมากขึ้น อันเป็นผลมาจากการพัฒนาและกระแสโลกาภิวัตน์ ปัญหาสำคัญคือ การพัฒนาที่เหลื่อมล้ำระหว่างเมืองกับชนบทของว่างทางสังคมที่ขยายกว้าง ปัญหา ยาเสพติด และการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ เป็นต้น นอกจากนี้ การที่รัฐบาลกัมพูชาต้องปฏิบัติตามพันธกรณีที่มีต่อประเทศ ผู้ให้ความช่วยเหลือในเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจ การปฏิรูประบบราชการปฏิรูประบบภาษีอากร การลดขนาดของกองทัพก็มีส่วนเพิ่มความรุนแรงของปัญหาทางสังคมในกัมพูชามากขึ้น อาทิ การว่างงาน และปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ

- ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมของไทยและกัมพูชาที่มีความคล้ายคลึงกันได้มีส่วนช่วยให้ความร่วมมือในด้านดังกล่าวเป็นไปอย่างใกล้ชิดและมีการแลกเปลี่ยนกันอย่างสม่ำเสมอ อาทิ การแลกเปลี่ยน นานาชาติ การเข้าร่วมงานนิทรรศการทางวัฒนธรรมต่าง ๆ

- นอกจากนี้ ภาษาไทยก็เป็นภาษาต่างประเทศที่ได้รับความนิยมจากนักเรียนนักศึกษา กัมพูชา เช่นเดียวกับที่นักเรียนนักศึกษาไทยสนใจภาษาเขมรมากขึ้น ทั้งนี้ รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการเรียนภาษาไทยใน

ประเทศเพื่อนบ้าน จึงมีโครงการร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาของไทยและกัมพูชาในเรื่องดังกล่าว อีกทั้งมีการเปิดห้องสมุดและมุมหนังสือ ภาษาไทยตามสถาบันการศึกษา เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในภาษาไทย

- ความร่วมมือด้านวิชาการ เป็นสาขาความร่วมมือที่ไทยให้ความสำคัญ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยกัมพูชาในการยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศ และเตรียมทรัพยากรบุคคลให้พร้อมรองรับการพัฒนาในอนาคต ความช่วยเหลือด้านวิชาการไทยกัมพูชาเริ่มขึ้นอย่างจริงจังในปี 2536 และดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง คิดเป็นงบประมาณที่ไทยให้ความช่วยเหลือไปแล้วไม่น้อยกว่า 216 โครงการสำคัญ ๆ มี อาทิ โครงการจัดตั้งศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานกัมพูชาไทย ที่บุนนคม ชานกรุงพนมเปญ (มูลค่ากว่า 81 ล้านบาท) โครงการพัฒนาห้องผ่าตัดที่โรงพยาบาลพระสีหนุ กรุงพนมเปญ พัฒนาด้านสาธารณสุข และการให้ทุนการศึกษาฝึกอบรมแก่บุคลากรในสาขาต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการพัฒนา เป็นต้น

สรุปจาก :

- ประเทศราชอาณาจักรกัมพูชา โดยส่วนตลาดเอเชียและแปซิฟิกใต้ สำนักพัฒนาตลาดต่างประเทศ, กรกฎาคม 2545.
- WWW.mfa.go.th (กระทรวงต่างประเทศ)
- CIA-The World Factbook- -Cambodia

จำนวนชาวต่างประเทศที่เดินทาง
ไปประเทศกัมพูชา

จำนวนชาวต่างประเทศที่เดินทางไปประเทศกัมพูชา
พ.ศ. 2539 - 2544

	2539	2540	2541	2542	2543	2544
ชาวต่างประเทศเดินทางไปกัมพูชา	260,489	218,843	175,910	234,382	264,649	274,689
เอเชียและแปซิฟิก	178,015	150,205	107,421	137,054	155,350	163,098
ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์	9,431	8,758	10,866	11,287	13,237	15,266
จีน	22,029	17,282	18,035	26,805	30,586	32,002
ญี่ปุ่น	33,039	25,362	13,386	17,885	19,906	17,952
มาเลเซีย	22,579	18,381	11,019	12,541	14,701	15,994
สิงคโปร์	14,045	13,536	9,123	10,631	10,734	10,982
เกาหลีใต้	8,982	8,469	4,467	6,377	7,536	9,579
ไต้หวัน	35,329	28,116	18,239	20,607	21,626	23,098
ไทย	16,215	16,056	10,983	15,272	16,550	17,496
เวียดนาม	2,911	2,838	3,044	5,217	8,333	7,828
อื่น ๆ	13,455	11,407	8,259	10,429	12,141	12,901
ยุโรป	53,761	43,331	46,165	60,031	65,657	66,088
เยอรมัน	5,488	4,604	4,199	6,490	7,298	6,861
ฝรั่งเศส	23,333	17,538	18,616	23,754	24,883	23,328
อังกฤษ	9,306	9,193	11,156	13,789	15,912	17,686
อื่น ๆ	15,634	11,996	12,194	15,998	17,564	18,213
อเมริกาเหนือ,ใต้ และอเมริกากลาง	27,812	24,561	21,773	36,233	42,156	43,905
แคนาดา	5,143	3,716	3,298	5,415	5,646	6,191
อเมริกา	21,967	20,291	17,946	30,301	35,814	37,033
อื่น ๆ	702	554	529	517	696	681
แอฟริกาและตะวันออกกลาง	901	746	551	1,064	1,486	1,598

ที่มา : กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (http://www.bot.or.th ธนาคารแห่งประเทศไทย)

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- จินดา ดวงจินดา. รัฐธรรมนูญกัมพูชาประชาธิปไตยและบทวิเคราะห์.
กรุงเทพฯ : แสงรุ่งการพิมพ์, 2521
- ยุทธิยง ลี้มเลิศวาที. กัมพูเจียประวัติศาสตร์การเมืองแห่งความบอบช้ำ.
กรุงเทพฯ : นานอนอิงค์, 2546
- Women in Cambodia ใน <http://www.iir.berkeley.edu/clre/publications/bama2html>
- Constitution of Cambodia ใน www.cambodia.org/
- ราชอาณาจักรกัมพูชา ใน www.mfa.go.th (กระทรวงต่างประเทศ)
- Cambodia ใน <http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/goes/cb.html>.101k

ข้อมูลอ่านประกอบ

ข้อมูลอ่านประกอบ

- เขมรประชุมรัฐสภาแก้รัฐธรรมนูญ. ผ่านทางต้นรัฐบาลฮุนเซน-รณฤทธิ์
 ใน หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ วันที่ 7 มิถุนายน 2547 เวลา 23.37 น. ใน
[http://www.manager.co.th/Around/View News.asp?NewsID=9470000004703](http://www.manager.co.th/Around/ViewNews.asp?NewsID=9470000004703)
- กัมพูชา : ค่าแรงถูก = กำไรมหาศาล (รวมเรื่องจากเอเชียตะวันออก) ใน
[http://www.ox.famgb.org/esstasia/documents/MTF Storyth.doc](http://www.ox.famgb.org/esstasia/documents/MTF_Storyth.doc)
- กัมพูชา : การรักษาที่เลวร้ายกว่าความเจ็บป่วย (รวมเรื่องจากเอเชียตะวันออก)
 ใน [http://www.ox.famgb.org/esstasia/documents/MTF Storyth.doc](http://www.ox.famgb.org/esstasia/documents/MTF_Storyth.doc)
- วิจัย อุทัย. ข่าวราชการ : วันหยุดเขมร มติชนสุดสัปดาห์ ปีที่ 22 ฉบับที่ 1135 วันที่ 17 พฤษภาคม 2545.

สตรีกัมพูชา : แรงงานที่ยังรอความหวัง

ปีที่พิมพ์	ธันวาคม 2547
จำนวนหน้า	60 หน้า
พิมพ์ครั้งที่ 1	จำนวน 200 เล่ม
จัดทำโดย	มาลินี คงรีน
พิมพ์ข้อมูล	ยุพเยาว์ ทองดี
ออกแบบปก	สำนักการพิมพ์
พิมพ์ที่	สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โทร. 0 2644 5309

พิมพ์ที่ : สำนักการพิมพ์
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร